

BULLETIN DE L'INSTITUT FRANÇAIS D'ARCHÉOLOGIE ORIENTALE

en ligne en ligne

BIFAO 46 (1947), p. 29-71

Jacques Schwartz

Papyrus homériques [avec 1 planche] [I].

Conditions d'utilisation

L'utilisation du contenu de ce site est limitée à un usage personnel et non commercial. Toute autre utilisation du site et de son contenu est soumise à une autorisation préalable de l'éditeur (contact AT ifao.egnet.net). Le copyright est conservé par l'éditeur (Ifao).

Conditions of Use

You may use content in this website only for your personal, noncommercial use. Any further use of this website and its content is forbidden, unless you have obtained prior permission from the publisher (contact AT ifao.egnet.net). The copyright is retained by the publisher (Ifao).

Dernières publications

9782724711523	<i>Bulletin de liaison de la céramique égyptienne</i> 34	Sylvie Marchand (éd.)
9782724711400	<i>Islam and Fraternity: Impact and Prospects of the Abu Dhabi Declaration</i>	Emmanuel Pisani (éd.), Michel Younès (éd.), Alessandro Ferrari (éd.)
9782724710922	<i>Athribis X</i>	Sandra Lippert
9782724710939	<i>Bagawat</i>	Gérard Roquet, Victor Ghica
9782724710960	<i>Le décret de Saïs</i>	Anne-Sophie von Bomhard
9782724711547	<i>Le décret de Saïs</i>	Anne-Sophie von Bomhard
9782724710915	<i>Tebtynis VII</i>	Nikos Litinas
9782724711257	<i>Médecine et environnement dans l'Alexandrie médiévale</i>	Jean-Charles Ducène

PAPYRUS HOMÉRIQUES

(avec 1 planche)

PAR

M. JACQUES SCHWARTZ.

Les papyrus que nous publions appartiennent tous, sauf un, à la Société royale égyptienne de Papyrologie ou à l'Institut français d'Archéologie orientale. Ils ont été trouvés en Égypte, mais l'endroit précis de la trouvaille est inconnu, sauf indications contraires.

Ils datent tous de l'époque romaine. Environ 500 vers sur 600 sont des vers de l'*Iliade*, des huit premiers chants, dans leur immense majorité.

Nous les publions dans l'ordre, avec une numérotation générale pour les deux poèmes. Les lacunes sont complétées d'après l'édition Budé. Chaque fragment est suivi d'un apparat critique et éventuellement d'un commentaire.

Étant donné la présence de divers signes critiques dans ces papyrus, nous avons supprimé tout accent (ou signe de ponctuation) qui ne serait pas dans le fragment édité, à l'exception des iotas souscrits et des apostrophes que nous avons maintenus dans les parties entre crochets. Nous avons renoncé à noter les lettres simplement mutilées; les lettres pointées sont des lettres mutilées et douteuses sans le contexte; en cas de lettres non mutilées et pourtant douteuses, il y a une note dans l'apparat. Les iotas sont assez souvent adscrits en fin de mot et très rarement à l'intérieur des mots; nous ne les signalerons pas autrement, non plus que les apostrophes ni les ν éphelcystiques. Enfin, on trouvera des accents entre crochets, parce qu'ils sont visibles alors que la voyelle qu'ils accompagnaient a entièrement disparu.

I

ILIADE.

N° 1.

Soc. Pap. 230 (R).

A 342-390.

Le volumen avait environ 35 cm. de hauteur, avec de grandes marges. Écriture haute et fine du début du IIIe siècle, plus souple que celles des fac-similés 83 et 85 de W. Schubart (*Griechische Paleographie* dans I. v. Müller, I, IV, 1). La largeur moyenne de la ligne devait dépasser les 15 cm. Il n'y a rien au dos.

Τοις αλ[λοις η γαρ ο γ' ολοιησι φρεσι Θυει
 ουδε τι ο[ιδε νοησαι αμα τροσσω και οπισσω
 οππως οι [ταρα υησι σοοι μαχεοιντο Αχαιοις
 345 Α) Ως φατο· [Πατροκλος δε φιλω επεπειθεθ' εταιρω
 ε]κ δ αγαγ[ε κλισης Βρισηιδα καλλιπαρησον
 δ]ωκε δ αγειν τω δ' αυτις ιτην ταρα υηας Αχαιων
 η]δ αεκο[υσ' αμα τοισι γυνη κιεν αυταρ Αχιλλευς
 δ[α]κρυσα[ς εταρων αφαρ εξετο νοσφι λιασθεις
 350 θ[ι]νι εφ[αλος τωλιης οροων επι οινοπα τωντον
 τωλλα δε μητρ[ι φιλη ηρησατο χειρας ορεγνυς
 Αχιλλ. μητερ επει μ' [ετεκες γε μινυνθαδιον τερ εοντα
 θε... τιμην τερ μοι [οφελλεν Ολυμπιος εγγυαλιξαι
 Ζευς υψιβρεμε[της νυν δ' ουδε με τυθον ετισεν
 355 η γαρ μ' Ατρε[ι]δη[ς ευρυ κρειων Αγαμεμνων
 ητιμησεν ελων [γαρ εχει γερας αυτος απουρας
 Β) Ως φατο δακρυ χ[εων του δ' εκλιε τωτηια μητηρ
 ημεν[η] εν βενθ[εσσιν αλος ταρα τατρι γεροντι
 κ[α]ρπαλιμως δ' α[νεδυ τωλιης αλος ηντ' ομιχλη
 360 κα[ι] ρα ταροιθ' αυτ[οιο καθεξετο δακρυ χεοντος
 χειρι τε μιν κ[α]τερ[εξεν επος τ' εφατ' εκ τ' ονομαζε

θετ τεκνον τι κλαιει[ς τι δε σε φρενας ικετο τενθος
]λ εξαυδα μη κευθ[ε νοιω ινα ειδομεν αμφω
]λ Την δε [β]αρυ σιει[σχων προσεφη ποδας ωκυς Αχιλλευς
 365]ς οισθα τ[ι η] τοι ταυτα [ιδυη παντ' αγορευω
 αιχομε[θ] ες Θηβ[ην ιερην πολιν Ηετιωνος
 την δε [δι]επρα[θομεν τε και ηγομεν ενθαδε παντα
 και τα μ[εν] ευ δασ[σαντο μετα σφισιν υιες Αχαιων
 εκ δ ελο[ν] Ατρειδη [Χρυσηδα καλλιπαρηον
 370 Χρυσης δ [αυθ' ιερευς εκατηβολου Απολλωνος
 ηλθ]ε Θο[ας επι νηας Αχαιων χαλκοχιτωνων
 λυσο]μεν[ος τε Θυγατρα φερων τ' απερεισι' αποινα
 σιε]μιμα[τ'] ε[χων ειν χερσιν εκηβολου Απολλωνος
 χρυσ]εωι [α]να [σκηπηρω και λισσετο παντας Αχαιους
 375 Ατρει]δα τε μ[αλισηα δυω κυσμητορε λαων
 εινθ' α]λλο[ι] με[ν παντες επενθημησαν Αχαιοι
 αιδει]σθα[ι] Θ' ι[ερηα και αγλαα δεχθαι αποινα
 αλλ' ο]υκ [Α]τρειδη Αγαμεμνονι ηνδανε Θυμω
 αλλα κακ]ως αφ[ιει κρατερον δ' επι μυθον ετελλε
 380 χωμενο]ς δ' ο γ[ερων παλιν ωχετο τοιο δ' Απολλων
 ενξαμενο]υ ηκ[ουσεν επει μαλα οι φιλος ην
 ηκε δ' επ' Α]ργειο[ισι κακον βελος οι δε νυ λαοι
 Θυησκον ε]πασσ[υτεροι τα δ' επωχετο κηλα Θεοιο
 παντ]η [αν]α σιρ[ατον ευρυν Αχαιων αμμι δε μαντις
 385 ειδ[ως αγ]ορε[νε Θεοπροπιας Εκατοιο
 αυ]τικ ε[γω] πρωτ[ος κελομην Θεον ιλασκεσθαι
 Ατρ]ειων[α δ] επει[τα χολος λαβεν αιψα δ' αναστας
 ηπ]ειλησ[ε]η μυθο[ν ο δη τετελεσμενος εστι
 τη]ν μεν γαρ συν ι[ηι Θοη ελικωπες Αχαιοι
 ες] Χρυσην πεμπο[υσιν αγουσι δε δωρα ανακτι

Au vers 350, Θινι rappelle le mss. A (Venetus) qui ajoute au-dessus de la consonne précédente la voyelle élidée (cf. ALLEN, *Prol.*, p. 169); le copiste du papyrus a pu insérer un ι d'après un modèle semblable. Nous avons ici un bel exemplaire de bibliothèque avec traits d'interlocution,

mentions du retour au récit proprement dit par un *τω*(*ιητης*) abrégé et indications de la personne qui parle. Sur ce point, il y a une légère difficulté : au vers 352, en marge, nous lirions plutôt *Θετις*, au nominatif (cf. *Θετις?* en marge de 364); le nom de celui qui a la parole et le nom de celui qui écoute seraient les deux au nominatif, alors qu'on attendrait plutôt quelque chose comme *Αχιλλ(ευ) προς Θετιδα* (cf. p. ex. *P. Oxy. 223 passim*). L'indication scénique pour le vers 365 se trouve, par erreur, à la hauteur du vers précédent.

Nous devons avoir la huitième colonne d'un volumen qui avait 48 ou 49 lignes par colonne.

N° 2.

Soc. Pap. 244 (R). A 401-6; 437-42; 450-1.

Fragments de deux colonnes séparées par une marge de 2 à 3 cm. La largeur de la ligne devait approcher les 15 cm. ; la hauteur de la colonne est inconnue. L'écriture fait songer au fac-similé 93 de Schubart. IIIe siècle ?

Col. I.

401 Αλλα συ τον γ' ελθουσα Θεα υπελυσαο δεσ]μων
 ωχ' εκατογχειρον καλεσασ' ες μα]κρον Ολυμπον
 οιν Βριαρεων καλεουσι Θεοι αινδρες δ]ε τε παντε[
 Αιγαιων' ο γαρ αυτε βιη ου πατρος αμ]εινων
405 ος ρα παρα Κρονιωνι καθεξετο κυδει γ]αιων
 τον και υπεδδεισαν μακαρες Θεοι ου]δε τ εδησ[α]ν

Col. II.

437 εκ δ[ε και αυτοι βαινον επι ρηγμινι Θαλασσης
 εκ δ[ε εκατομβην βησαν εκηβολω Απολλωνι
 εκ δε Χρυσηις υηος βη [ποντοποροιο

- 440 την μεν επει[τ'] επι βωμον γων τολ[υμητις Οδυσσευς
τατρι φιλωι εν χερσι τιθει και μιν τρο[σεειπεν
ω Χρυσ[η. τρο] μ [ε]πεμψεν αναξ [ανδρων Αγαμεμνων
450 τοισιν δε Χρυσης μεγαλ' ευχ]ετο χε[ιρας ανασχων
κλυθι μεν Αργυροτοξ' ος Χρου]σην αμφικ[ενηκας

Au vers 440 *γων* est une erreur du scribe pour *αγων*. Restes de 2 fragments minuscules, l'un avec *γ*, l'autre avec *.o*, se rattachant peut-être au vers 439.

N° 3.

Soc. Pap. 265 (R). A 455-484.

Hauteur : 22 cm. (dont 2 fois 2 cm. de marge). L'écriture en un peu plus grand est du type de Schubart 83-5 et 89 qui sont de la fin du IIe siècle ou du début du IIIe. Nous trouverons encore d'autres fragments du même genre d'écriture.

- 455 ηδ ετι και νυν μ]οι τοδ επικρητην[ο]ν[εελδωρ
ηδη νυν Δαναοισι]ν αεικεα λοιγον αμ[υνον
Ως εφατ ευχομενος] του δ εκλυε Φοιβος Απολ[λων
αυταρ επει ρ' ευξαντο κ]αι ουλοχυτας τρο[βαλοντο
αυερυσαν μεν τρ]ωτα και εσφαξαν και [εδειραν
μηρουν τ' εξεταμον] κα[τ]α τε κνισηι εκαλυψ[αν
διπινχα τωιησαν] τε[σ ε]π αυτων δ αμοθετη[σαν
καιε δ' επι σχιζης ο] γερων επι δ α[ι]θ[ο]πα οιν[ον
λειβε ιεοι δε ταρ' αυτ]ον εχον τεμπωβολα χερ[σιν
αυταρ επει κατα μη]ρ εκαη' και σπλαγχν επ[ασαντο
μισηνλλον τ' αρα τα]λλα και αμφ οβελοισιν [επειραν
ωπιησαν τε τεριφ]ραδεως ερυσαντο τε τα[ντα
αυταρ επει τανσαντ]ο τωνον τετυκοντο τ[ε] δ[αιτα
δαινυντ' ουδε τι Θυμ]ός εδεμετρ δαιτος εισης
αυταρ επει τωσιος κα]ι εδητυος εξ ερον εντο

470 κουροι μεν κρητηρα]ς επεσιεψαντο ποτοι[ο
νωμησαν δ' αρα πασι]ν επαρξαμενοι δεπα[εσσιν
οι δε πανημεριοι μολ]πηι Θεον ειλασκοντο
καλον αειδοντες παιη]ονα κουροι Αχαιων
μελποντες Εκαεργον] ο δ[ε φρ]ενα τερπετ α[κουων
475 Ήμος δ' ηελιος κατεδυ] και επι κνεφας ηλ[θε
δη τοτε κοιμησαντο] παρα πρυμνησια η[ηος
ημος δ' ηριγενεια φαν]η [ροδο]δακτυ[λ]ος [Η]ως
και τοτ' επειτ' αναγοντο μετ]α σιρατον ευρυ[ν Αχαιων
τοισιν δ' ικμενον ουρον ιει εκ]αεργος Απ[ολλων
480 οι δ' ισιον σιησαντ' ανα Θ' ισι]α λευκα πετα[σσαν
εν δ' ανεμος πρησεν μεσ]ον ισι]ον αμφι δε [κυμα
σιειρη παρφυρεον μεγ]αλιαχε νηός νιουσ[ης
η δ' εθεεν κατα κυμα δια]πρησουσα κελευθον
αυταρ επει ρ' ικοντο κατ]α σιρατον ευρ[ν Αχαιων

v. 455. Deux esprits doux, provenant peut-être d'une confusion qui serait aussi à la base du : *επικρηνον* de quelques manuscrits. Sur l'interaspiration (?), cf. V. GARDTHAUSEN : *Griechische Paleographie*², II, p. 385 *in f.*

472. C'est un hexamètre spondaïque, d'où le signe de la longue à ειλασκοντο, avec la fausse correction *ει* pour *ι*.

482. *νιουσης*. Erreur provenant d'un *νουσης*; l' *υ* a subsisté par mégarde.

483. l. δια]πρησ[σουσα.

Trois mots dissyllabiques normalement oxytons ont l'accent aigu sur le dernière syllabe (v. 468, 482, 484). D'autres appartenant à la même catégorie n'en ont pas du tout. Dans le papyrus *Soc. Pap. 242*, nous verrons cette catégorie de mots avoir l'accent grave sur la pénultième (autrement dit la première syllabe)⁽¹⁾.

N° 4.

Soc. Pap. 245 (R).

Δ 475-508.

Au verso se trouvent les vers Θ 362-399, probablement de la même main, mais un peu moins soignée. Il reste les traces de trois lignes avant Δ 475,

(1) Nous n'avons malheureusement pas pu prendre connaissance du livre de B. LAUM, *Das alexandrinische Akzentuationssystem*.

précédées elles-mêmes d'un trait horizontal au-dessus duquel subsiste une vague trace d'encre. La hauteur est légèrement inférieure à 20 cm. L'écriture, d'époque romaine, est assez difficile à classer; elle rappellerait le Schubart 86, d'une main plus posée. Le papyrus semble donc être plutôt du IIe siècle que du IIIe.

- 475 Ιδηθεν κατιουσα τα]ρ[’ ο]χθησ[ιν Σιμοεντος
γεινατ’ ε]πει ρα τοκευσι[ν αμ’ εσπετο μηλα ιδεσθαι
τουνεκα] μιν καλεον Σι[μοεισιον ουδε τοκευσι
Θρέπιρχ φ]ιλοις απεδω[κε μινυνθαδιος δε οι αιων
επλεθ’ υπ’] Αιαντος μεγα[θυμου δουρι δαμεντι
480 αρωτον γ]αρ μ[ιν] ιοντα [βαλε σηθος ταρα μαζον
δεξιον αντι]κρυ δε δι ω[μου χαλκεον εγχος
ηλθεν ο δ’] εν χο[νι]ησι χ[αμαι τεσεν αιγειρος ως
η ρα τ’ εν ει]χμεν[η ε]λεο[ς μεγαλοι τεφυκη
λειη αταρ] τε οι [οδοι] επ α[κροτατη τεφυασι
485 την μεν Θ’ αρμα]τ[ο]πηγ[ος ανηρ αιθωνι σιδηρω
εξεταμ’ ο]φρα ιτυν καιμ[ψη τερικαλλει διφρω
η μεν τ’ αξ]ομενη κειτ[αι τωταμοιο ταρ’ οχθας
τοιον αρ’ Α]νθεμιδην Σιμ[οεισιον εξεναριξεν
Αιας διογεν]ης· τον δ Αν[τιφος αιολοθωρηξ
490 Πριαμιδης] καθ ομειλο[ν ακοντισεν οξει δουρι
τον] μεν αμαρθ ο δε [Λευκον Οδυσσεος εσθλον εταιρον
βεβ]ληκει βουβωνα [εκυν ετερωσ’ ερυοντα
ηρι]πε δ αμφ αυτωι· υεκ[ρος δε οι εκπεσε χειρος
494 του] δ Οδυσσευς μαλα Θ[υμον αποκταμενοιο χολωθη
496 σι]η δε μαλ εγγυς ιων· κ[αι ακοντισε δουρι φαεινω
αμ]φι ε ταπιηνας· υπο δ[ε Τρωες κεκαδοντο
αν]δρος ακοντισ[[ε]]αντος [ο δ’ ουχ αλιον βελος ηκεν
αλ]λι υιον Πριαμο[ιο] νοθο[ν βαλε Δημοκοωντα
500 οι] οι Αευδοθεν ηλθε ταρ [ιππων ακειαων
τον] δ Οδυσσευς ε[τ]αροιο [χολωσαμενος βαλε δουρι
κο]ρσην η δ ετεροιο δια κρ[οταφοιο τερησεν
503 αιχ]μη χαλκειη τον δε [σκοτος οσσ’ εκαλυψε

495 *βη δ]ε δια προμαχων κε[κορυθμενος αιθοπι χαλκφ*
 505 *χωρ]ησαν δ υπο τε προμ[αχοι και φαιδιμος Εκτωρ*
Αργ]ειοι δε μεγ εια[χο]ν ε[ρυσαντο δε νεκρους
ιθν]σα[ν] δε τολυ προ[τερω νεμεσησε δ Απολλων
Περγα]μου εκκατι[δων Τρωεσσι δε κεκλετ' αυσας

v. 490. l. ομιλον.

492 : να se litrait plutôt γλ; le scribe copiait machinalement un texte ancien où la confusion était possible.

494 (cf. 501) : Οδυσσευς; négligence, le premier υ devant rester bref.

506 : μεγ εια[χο]ν. La majorité des mss. a μεγ ιαχον; l'éd. Allen avec quelques bons mss. : μεγα ιαχον. Il faut scandrer ici le vers avec ιαχον comme dactyle et ερυσαντο comme spondée + trochée (cf. pourtant A 466, B 429, etc. : ἔρυσαντο, mais aussi l'allongement de l' ε dans certains mss. au vers Δ 506). La graphie ειαχον doit marquer la longueur de la syllabe, comme pour ειλασκοντο de A 472 (cf. plus haut). On peut se demander si dans les deux cas, on n'a pas à faire à des éditions scolaires (ou à des copies d'éditions scolaires) légèrement retouchées par des grammairiens.

La leçon τον]δ du v. 501 est attestée dans le pap. 294 de la liste de M. Collart (*Revue de Philologie*, 1932 et 1933); il s'agit d'un fragment du vi^e siècle de la collection Rainer. — La suppression du v. 504 et son remplacement par le v. 495 posent des questions qui seront examinées plus loin.

N° 5.

I. F. A. O. 94 (V).

E 142-162.

Le recto de ce fragment porte une cursive datable de la seconde moitié du IIe siècle; on peut donc songer au début du IIIe siècle pour le texte homérique qui rappelle, en plus grossier, le Schubart 85. C'est la fin d'une colonne, dans un mauvais état de conservation.

142 αυταρ ο ε]μμ[εμαως βαθεις εξαλλεται αυλης
 ας με]μαω[ς Τρ]ωε[σ]σι μιγη [κρατερος Διομηδης
 Ενθ' ελ]εν [Αστυ]νοον και Υπ[ειρονα ποιμενα λαων
 145 τον μ]εν υπ[ερ] μαζοιο βαλ[ων χαλκηρει δουρι
 τον δ' ε]τερον ξιφει μεγαλ[ω κληιδα παρ' αμον
 πληξ] απο δ α[υχ]ενος αμον[ν εεργαθειη ηδ' απο νωτου

τοὺς μὲν εασ [ο δ' Αβα]ντα μ[ετωχετο και Πολυιδον
 νιεας Ευρ]υδ[αμαντο]ς ον[ειροπολοιο γεροντος
 150 τοις ου]κ ερχομεν[ο]ι ο γερ[ων εκρινατ' ονειρους
 αλλα σθεας κρα[τ]ερο[ς Δ]ιομη[δης εξεναριξε
 βη δε μετα Ε[αν]θοη τε Θ[οωνα τε Φαινοπος οιε
 αμφω τη[μ][λυγ]ετω ο δε τ[ειρετο γηραι λυγρω
 οιον δ ου τεκ[ε]τ αλ[λ]ον ε[πι κτεατεσσι λιπεσθαι
 155 ενθ ο γε τοντε ενα[ρι]ξε φ[ιλον δ' εξαινυτο Θυμον
 αμφοτερω τ[α]τε.. [δ]ε γοο[ν και κηδεα λυγρα
 λειπ επει ουν ζω[ο]ντε [μαχης εκ νοσησαντε
 δεξατο χηρωσ[7]αι δε δ[ια κτησιν δατεοντο
 160 ενθ νιας Πριαμ[οιο] δυω [λαβε Δαρδανιδαο
 ειμ ενι διφρωτ [εο]ντας [Εχεμμονα τε Χρομιον τε
 ως δε λεω[ν] εν [βο]υσι Φ[ορ]ω[ν εξ αυχενα αξη
 τωρτιος η[ε βοος ξυλοχον κατα βοσκομεναν]

v. 150 lire : ερχομενο(s).

153. On devine quelques traces de λυγ, mais trop faibles pour qu'on puisse les identifier.

154. ενα[ρι]ξε : peut-être ξ à la place de ζ.

156 : il ne semble pas possible de lire τ[α]τερι.

157 : l. ou (et non : ουν).

160 : ειμ, lire peut-être quand même ειν qui est la bonne leçon.

Le copiste semble avoir été assez négligent. Signalons toutefois que les trois leçons anciennes qu'il connaît (v. 146 : τον δ' ετερον — 156 : αμφοτερω — 162 : τωρτιος) étaient rejetées par Zénodote que les manuscrits n'ont, il est vrai, pas suivi, sauf certains pour la seconde.

N° 6.

Soc. Pap. 273 (V).

E 450-504.

Restes de deux colonnes dont la partie gauche médiane est partiellement carbonisée. Le volume avait 16 cm. de hauteur avec un bord d'un cm.

Les fibres sont verticales et le dos (en réalité recto) est formé d'un assemblage de trois documents dont l'un est d'une écriture très petite, plutôt cursive mais très régulière, qu'on peut rapprocher de Schubart 36 (2e moitié du IIe) les deux autres, très fragmentaires, du début du IIIe siècle. Nous daterions le texte homérique, au plus tôt, de la seconde moitié du IIIe, d'autant que cette face du papyrus avait déjà servi; on distingue en effet dans le haut de la marge entre les colonnes des traces d'un texte antérieur et de même en bas des colonnes (sous la première en particulier, on voit trois lignes de cursive, de six à huit lettres chacune, débutant respectivement par ε, α et ον).

Col. I.

450 αυτω τ' Αινεια ικελον και] τεν[χεσι] το[ι]ό[[ν]]
αμφι δ' αρ' ειδωλω Τρωες και] δ[ιοι Αχ]αιοι
δησιν αλληλων αμ]φι [σθη]θεσσι [β]οειας·
ασπιδας ευκυκλ]ουσ λα[ισ]ηια τε τιεροεινα
δη τοτε Θουρον Αρηα] προσηγυδα Φ[ο]ιδιος Απολλων
455 Αρες Αρες βροτολοιγ]ε μια[ιφ]όνε τειχεσιβλητα
ουκ αν δη τουδ' αιδρα μαχη]ς [ερ]υσαιο μετελθων
Τιδειδην ος νυν γε και αν] Δ[ι] μαχο[ι]το̄
Κυπριδα μεν πρωτα σχεδ]ον ουτασε χε[ιρ'] επι καρπωι
αυταρ επειτ' αυτω μοι επεσσ]υτο δαιμονι ι[σος
460 Ως ειπων αυτος μεν εφεξετο Πε]ργαμωι ακρι
Τρωας δε σιχας ουλος Αρης ατρ]ηνε μετελθων
ειδομενος Ακαμαντι Θω]η[γ]ητορι Θρηκων
νιασι δε Πριαμοιο διοτρεφεεσσι κ]ελε[νσεν
ω νιεις Πριαμοιο διοτρεφ]ε[ος βα]σιλ[ηος
465 ες τι ετι κτεινεσθαι εασατε λαον Αχ]αιοι[ς
η εις ο κεν αμφι τ]υλης [εν τ]οιητησι μα[χωνται
κειται ανηρ ον ισ]ον [ετ]ιο[μεν] Εκτορι διω
Αινειας νιος μεγ]αλητορ[ο]ς Αγχεισαο
αλλ' αγετ' εκ Θλο]ισ[βοιο] σαωσομεν εσθ[λον] εταιρον
470 Ως ειπων ατρυν]ε μ[ενος] και Θυμον εκ[ασιου
ενθ' αν Σαρπηδ]ων μαλα νεικεσεν [Εκτ]ορα διον

Εκτορ *τῷ δῃ τοῖ* μενος οιχεται ο τριν [εχ]εσκεσ
 φης του ατερ λα]ων τολιν ἀξεμεν ηδ [επικουρων
 οιος συν γαμβροισ]ι κα[ι] σιγυνητοισι τε [σοισι
 475 των νυν ου τιν' εγ]ων ιδ[ε]εν δυναμι ο[υδε νοησαι
 αλλα καταπι]ωσου κυνες ως αμφι λ[εοντα

Col. II.

[ημεις δε μαχομεθ' οι περ τ' επικουροι ενειμεν]
 και γαρ εγ[ων επικουρος εων μαλα τηλοθεν ηκω
 τη]λου γαρ Λ[υκη Ξανθω ετι δινηεντι
 480 εν]θ α[λ]οχον [τε φι]λη[ν ελιπον και νηπιον υιον
 κ[α]δ δ[ε] κηηματα το[λλα τα τ' ελδεται οι κ' επιδευης
 αλλα [και ω]ς Λυκιους οτ[ρυνω και μεμον' αυτος
 α]ιδρ..... αφθαι αυτα[ρ ου τε μοι ενθαδε τοιον
 οιον κ ηε φερ[οι]εν Αχαι[οι η κεν αγοιεν
 485 τ[υ]ν[η δ] εσθηκας αυτ[αρ ουδ' αλλοισι κελευεις
 λ[αοι]σιν [με]νεμεν [κ]αι [αμυνεμεναι αρεσσι
 μ[η τωσ ως] αψεισι λιω[ου αλοντε ταναγρου
 α[νδρασι δ]υσμηνεεσι[ν ελωρ και κυρμα γενησθε
 οιδε ταχ' εκπ]ερσουσ ε[ν υαιομενην τολιν υμην
 490 σοι δε χρη] τ[αδ]ε παντ[α μελειν νυκτας τε και ημαρ
 αρχους λιτσο]μενωι [τηλεκλειτων επικουρων
 [νωλεμεως εχεμεν κρατερην δ' αποθεσθαι ενιπην]
 Ως φατο Σαρ]πηδων δ[ακε δε φρενας Εκτορι μυθος
 αντικα δ' ε]ξ οχεων συ]ν τευχεσιν αλτο χαμαξε
 495 πα[λλ]ων δ οξε[α] δουρα [κατα σρατον ωχετο παντη
 στρυ]νων μαχεσ[ασ]θαι εγ[ειρε δε φυλοπιν αιηην
 οι δ ελ[ε]λιχθησ[αν] και [εναντιοι εσταν Αχαιων
 Αργει[οι] δ υπεμ[ειναν αολλεες ουδ' εφοβηθεν
 ως δ αιεμος αχινας φορεει ιερας κατ' αλωας
 500 ανδρων λικη[ωντων οτε τε ξανθη Δημητηρ
 κρινηι επειγ ο[μενων αιεμων καρπουν τε και αχινας
 αι δ' υπολευκ[αινονται αχυρμιαι ως τοτ' Αχαιοι

λευκ[ο]ι ὑπερθε [γενοντο κονισαλω ον ρα δι' αυτων
ουρανον ες τωλ[υχαλκον επεπληγον τωδες ιππων

En haut de la colonne, trace possible du vers 449.

v. 450. L'accent aigu final était peut-être primitivement un trait de fin de phrase comme aux v. 452 et 457.

451. τειχεστιλητα. C'est aussi la leçon au v. 31 du *P. Oxy. 223* (2e main).

456. μαχη]s : un trait au-dessus de la place de l'*η*, ne ressemblant pas au circonflexe que l'on pourrait attendre.

462. Θρηκων : pas de place pour le iota adscrit qui, à l'inverse du iota final, manque ici régulièrement à l'intérieur des mots.

466. ω]οιητησι : à la place du second *η*, on pourrait lire *οι* (leçon de nombreux mss.).

468 : Αγχεισαο : graphie tendant peut-être à transformer le spondée cinquième en dactyle, avec diérèse ?

476. l. : καταπτ]ωσ(σ)ον(σι)

483. Les traces sont trop confuses pour qu'on puisse opter entre les variantes connues. αυταρ (cf. v. 485), erreur par méconnaissance de la prosodie.

487. Au début de la ligne, vagues traces d'encre qui ne permettent de lire vraiment aucune lettre.

496 : Une hache verticale au dessus de l'*ω* d' *οτρυνων* (?)

501. ει, au-dessus de la ligne, devait peut-être se mettre sur *ηι*, ces deux leçons étant attestées.

Le trait horizontal marque-t-il le vers 500, dans notre papyrus ? Il y a, en marge, à sa hauteur, une trace non identifiable. Serait-ce : ε ? Cette hypothèse est d'autant moins à rejeter que (à supposer évidemment que le compte du texte copié ou le compte personnel de notre scribe ait été exact) deux vers manqueraient avant le vers 500 et que ces deux vers ne sauraient être que 42 et 57, omis par certains manuscrits et par le *P. Oxy. 223* cité plus haut. Notre pap. n° 6, par des restes de ponctuation, voire même d'accentuation (v. 455), montre qu'il fut copié sur un texte soigneusement écrit; les 447 (ou 446 ?) vers précédents remplissent, à raison de 28 vers par colonne en moyenne, juste 16 colonnes; pap. n° 6 et *P. Oxy. 223* débuteraient ainsi, l'un et l'autre, en E 1. Il est tentant d'y voir des papyrus très proches, même dans le temps, puisque le *P. Oxy. 223* est du début du IIIe siècle.

Le pap. n° 4 (cf. *supra*) n'a pas le vers Δ 504; le vers 495 qui prend sa place, peu utile et facilement détachable de sa place normale, sonne assez fâcheusement avec Δ 505 (*ωρομαχων-ωρομαχοι*); son déplacement provient d'une erreur ou d'une maladresse. Mais l'absence du véritable 504 s'explique d'autant mieux qu'il est identique à E 42 supprimé dans certains mss.

Devant ce vers, facile à supprimer et se retrouvant quelque 80 vers plus loin (de Δ 504 à E 42), les avis ont dû se partager; les archétypes des manuscrits connus ont préféré supprimer E 42 (et alors E 41, devenu indispensable, a fait supprimer son double en E 57!), mais la suppression, chaque fois par deux mss., tantôt de Δ 502, tantôt de Δ 503, laisse entrevoir qu'il a subsisté dans des mss. connus au M. A. sans doute sous la forme d'une athétèse, mal comprise, de Δ 504, un souvenir de l'absence dans des pap. anciens de Δ 504.

N° 7.

Soc. Pap. 242 (R).

E 762-859. (planche pour col. II et III.)

Hauteur : 17 cm. (dont 2 cm. de bords). La longueur moyenne des lignes est 9 cm. et la marge est d'un cm. environ. Très jolie écriture fine, qui fait songer à Schubart 82, en plus serré et plus régulier. Nous aurions tendance à la dater aussi du IIe siècle (finissant?).

762 Ζευς πατερ η ρα τι μοι κε]χολώσεαι άι κεν Αρηα
λυγρως τεπληγυια μ]άχης εξάποδ'ιωμας.
Την δ' απαμειβομεν]ος τροσεφη νεφεληγερέτα Ζευς
765 αγρει μαν οι επορσον Α]θηναίην αγελείην
η ε μαλιστ' ειωθε κακη]ς οδύνησι τελάξειν.
Ος εφατ' ουδ' απιθ]ησε θεά λευκώλενος Ηρη.
μαστιξεν δ' ιππους τ]ω δ' ουκ ἀκοντε τετέσθην
μεστηγυς γαιης τε κα]ι ουρανοῦ αστερόεντος
770 οσσον δ' ηεροειδες αν]ηρ. ιδεν οφθαλμοισιν
ημενος εν σκοπιη λε]ύσων επι οίνοπα ποντον
τοσσον επιθρωσκ]ουσι εε[.]ων υψηχέες ιπποι.
αλλ'οτε δη Τροιην ι]ξ[ο]ν ποταμώ τε ρέοντε
ηχι ροας Σιμοεις συμβ]άλετον ηδε Σκάμανδ[ρο]ς
775 ενθ' ιππους εστησε Θεα] λευκωλενος Ηρη
λύσασ' εξ οχεων περι δ' ηερ]α πονλυν έχενεν.

τοισιν δ' αιβροσιην Σιμόεις χνέτειλε νέμσεθαι.

Αι δε βατην τρηρωσι τελε[[ε]]ιάσιν θιμαθ' όμοιαι
ανδρασιν Αργειοισιν αλεξέμεναι μεμανιαι
780 αλλ' οτε δη ρικανον διθι τλεισιοι και αρισιοι
εστασαν αμφι βιην Διομήδεος ιπποδαμοιο
782 ειλομενοι λειουσιν εοι κρότες αμοφάγοισιν.
784 ενθα σλασ' ηνσε Θεα λευκωνος Ηρη.
785 Στεντορι εισαμενη μεγαλητορι χαλκεοφωνω
οις τοσον ανδησασχ' οσο]ν αλλοι πεντηκοντα
αιδως Αργειοι κακ' ελέγχεα είδος αγητοι
οφρα μεν ες τωλεμον] πωλέσκετο διος Αχιλλευς
ουδε ποτε Τρωες προ] πυλάων Δαρδανιάων
790 οιχνεσκον κεινου γαρ] εδειδισκαν οθριμον εγχος
νυν δε εκας τωλιος κοιλης επι ηησι μηχονται
Ως ειπουσ' ατρυνε μενος και θυμον εκάστη ου
Τυδειδη δ' επορουσε θεα γλαυκωπις Αθηνην
ευρε δε τον γε ανακτα τα]ρι πποισιν και οχεσφιν

Col. II.

795 ελκος αναψύχοντα τό μιν έαλε Πανδαρος ιωι.
ΐδρως γάρ μιν έτειρεν ὑπο τλατέος τελαμῶνος
ασπιδος ευκύκλου τῶι τρίβετο κάμηε δε χειρα
αν δισχων τελαμῶνα κελαινεθες αιμ απομοργυν.
ιππειον δε Θεα ζυγον ἦψατο. Φώνησέν τε.
800 μη] η ολίγον οι ταιδα εοικότα γεινατο Τυδευς.
Τυδεύς τοι σμίκροι[ι]ς μεν έην δέμας αλλα μαχητής.
και ρ' ὅ τε πέρ μιν εγω τωλεμιζειν ουκ' είασκον
ουδ' εκ πάσσειν ὅτε τ' ηλυθη νόσφιν Αχαιων
αγγελος ες Θήρας τωλιας μετα Καδμείωνας.
805 δαινυσθαι μιν ἀνωγον] ένιμμεγαροισιν εκηλον
ανταρ ο θυμον εχων διν καρτερον ώς το πάρος περ
807 κούρους Καδμείων προκαλιζετο παντα δ ενίκαι.

809 σοι δ' ήτοι μεν ἐγω ταρά Θ' ἵσταμαι ἥδε φυλάσσω
 810 καὶ σε προφρωνέως κέλομαι Τρώεσσι μάχεσθαι·
 αλλά σεν ἡ^τ κάματος πολυνάξ γυῖα δέμυκεν·
 ἡ νῦ σε που δέος ίσχει [α]κήριον· ου σύ γ' ἐπειτα
 Τυδέος ἐ[ν]γονός εστι δαιφρονος Οινείδηο·
 Την δ' αὗτε προσ[εειπε β]οη[ν αγαθ]ος Διομηδης·
 815 γ[ε]ινώσκω σε Θεα Θύγατερ Διος αιγιοχοιο·
 τῶ τοι προφρονεως ερέω ἐπος ουδ' ἐπι κεύσω·
 ούτε τι με δέος ίσχε[ι] ακήριον ούτε τις ὅκνος
 αλλ ἔτι σῶν μέμνημαι εφετμέων ἃς επέτειλας·
 ού μ' εἰᾶς [κα] μάρτυρεσσὶ Θεοῖς ἀντίκρυ μαχεσθαι·
 820 τοῖς ἀλλοις· ἀταρ εἰ κε Διος Θυγατηρ Αφροδίτη·
 ἐλθησ' εις πολεμον τὴν ουτάμεν' οξεῖ χαλκῶι·
 τόνυεκα νῦν αυτος τ αναχάζομαι· ἡ δε και αλλους
 Αργειους εκέλευσα αλήμεναι εινθάδε παντας·
 γινωσκω γαρ Αρίτι μαχην ανα κοιρανέοντα·
 825 Τον δημείβετ' επειτ[α] Θέα γλ[αυ]κῶπις Αθηνη·
 Τυδείδη Διόμηδες εμῶι κεχ[αρι]σμένε Θυμῶι·
 μήτε σύ γ Αρηα τό γε [δ]είδι μηδέ γιν' αλλον

Col. III.

αθανατων· τ[έλον] ητοι εγω' επιτάρροθός είμι·
 αλλ' ἄγ' επ Αρηι πρωτωι εχε μώνυχας ιππους·
 830 τύψον δ[ε] σχεδίην μη δ' χαζεο Θοῦρον Αρηα
 τοῦτον μαινόμενον τύκτον κκον ἀλλοπρόσαλλον·
 δ' πρωην μεν εμοι τε και Ηρηι στεῦτ αγορευων
 Τρωσι μαχήσεσθαι· αταρ Αργειοισιν αρήξειν·
 νῦν δε μέτα Τρώεσσιν δμ[ε]ιλεῖ· των δε λέλασθαι·
 835 Ως φαμένη Σθένελον μεν αφ ιππων ὥσε χαμᾶξε
 χείρι πάλιν ερύσασ' δ' ἄρ' εμμαπέως απόρουσεν·
 ἡ δ' ει διφρον ἐβαινε παρα· Διομήδεα δῖον
 εμμεμυῖα Θέα μεγα δ' ἐβραχε φήγινος ἀξων
 βρ[ε]ιθοσύνη[ν]· δεινην [τ]αρ ἄγεν Θέον ἀνδρα τ ἄριστον

840 λάξυτο δ ἐ[[ν]] μάστιγα και ἦν̄τα Παλλας Αθηνη·
 αυτίκ' επ Ἀρηι τρωται ἔχε μώνυχας ιππους·
 ἦτοι ὁ μεν Περιφαντα τελώριον εξενάριξεν
 Αἴτωλ[[ό]]ν οχ' αριστο[[ν]] [[ά]]χησ[[ε]]ίου αγλαον νιόν
 τον μεν Αρης ενάρ[ι]ε μιαιφόνος· αὐταρ Αθήνη
 845 δῦν' Άιδος κυνέ[[ην]] μή μιν ιδοι οεριμος Αρης·
 Ος δε ιδε [βροτολοιγ]ος Αρης Διομήδεα δῖον
 ἦτοι ὁ μεν [Περιφαν]τα τελώριον αυτόθ' ἔασαι
 κεῖσθαι ὅθι τρωτον κτείνων εξαίνυτο Θυμον·
 αυτας ὁ βῆ ρ [ιθυς Διομηδεο]ς ιπποδαμοιο·
 850 δι δ' ὅτε δη σ[χεδον-ησαν επ] αλλήλοισιν ιόντες
 τρόσθεν Α[ρης αρεξαθ υπερ] ζυγον ἦνία Θ' ιππων
 ἐγχε[[ε]][[ι]]χαλκειω μεμαως] ἀπο Θυμον ἐλέσθαι·
 και το [[τ]]ε χ[ειρι λαβου]σα Θεα γλαυκῶπις Αθηνη
 ὥσεν ὑπεκ [διφρ]οιο ε[τ]ώσιον αιχθῆναι·
 855 δεύτερος αὐθ' ω[ρ]μάτο βοην αγαθ[ο]ς Διομηδης
 ἐγχει χαλχει[ω] επέρεισε δε Παλλας Αθηνη
 νείατον ες κενεῶνα οι ζωνησκετο μιτρην·
 τῆι ρά μιν οῦτα τύχων [δ]ια δε χρόα κάλον ἐδαψεν
 εκ δε δόρου σπάσεν ο δ ἐρ[α]χε χαλκεος Αρης·

v. 772 : εε-*au lieu de θε-*

774 : I. συμβ]άλλετον.

776 : le premier *v* de *τουνλυν* sur un *λ*.

777 : un trait sensiblement horizontal sur l' *α* d' *ανετειλε.* -τειλ-probablement en surcharge.
νέμσεθαι (*sic*).

778 : les deux *θ* d' *ιθμαθ* sont en surcharge sur des *τ*; un signe ressemblant à l'esprit rude sur
 l' *α* d' *ομοιατι*.

797 : sorte d'accent aigu sur l' *α* de *χεῖρα*.

798 : plusieurs points au-dessus de : *αιμ*, mais ne formant pas tréma.

799 : la barre doit être considérée comme une barre d'interlocution. Elle manque en 814 et 825.
 802 : apostrophe inutile après *ουκ*.

806 : accent circonflexe et accent grave sur l' *v* de *Θυμον*; *θ* en surcharge. L' *ο* de *ωρος*, bien
 qu'intact, est très douteux; on lirait plutôt un *α*.

807 : *δενικαι* : faute de copiste plutôt que marque du présent (cf. pourtant Laur. 32,15 = D
 de l'éd. Allen). — Trace d'accent sur le second *ο* de *κονρους* (?).

810 : I. *τροφρονεως*.

811 : η peut-être en surcharge.

817 : tréma douteux sur le premier ι d' $\iota\sigma\chi\epsilon\iota$.

820 : en fin de ligne ι plutôt que σ ; de toute façon, erreur de copiste.

822 : le premier α de $\alpha\nu\chi\alpha\xi\omega\mu\alpha\iota$ en surcharge.

827 : 1. $\delta\epsilon\delta\theta\iota$; au-dessus de $\theta\iota$, trait recourbé — $\gamma\nu$ est une erreur pour $\tau\nu$.

828 : au-dessus de $\llbracket\omega\rrbracket$, traces indiscernables de la correction. Le ν de $\epsilon\gamma\omega\nu$ est très probablement d'une autre main. Il semble qu'à partir de cette colonne, certains accents sont d'une autre main (teinte d'encre légèrement différente).

830 : δ au-dessus de χ qui n'est pas barré. L'erreur s'explique par la proximité de $\alpha\nu\chi\alpha\xi\omega\mu\alpha\iota$ (v. 822) et la rareté relative du verbe : $\alpha\xi\omega\mu\alpha\iota$ par rapport à $\chi\xi\omega\mu\alpha\iota$ chez Homère (moyenne de 1 contre 4).

831 : accent grave immotivé sur le premier α de $\alpha\lambda\lambda\sigma\pi\rho$. — le trait horizontal est sans signification.

832 : au lieu de $\sigma\tau\epsilon\tau\tau'$, le scribe avait mis d'abord $\tau\tau\tau'$, peut-être à cause de l' $\alpha\gamma\omega\rho\epsilon\nu\omega\nu$ qui suit (souvenir de textes en prose, car $\alpha\gamma\omega\rho\epsilon\nu\omega\nu$ est rare chez Homère).

839 : l'accent circonflexe, bien centré sur le ι a dû être mis après correction, il en est de même pour $\delta\acute{\epsilon}$ au vers suivant (cf. encore l'accent sur $O\chi\eta\sigma\iota\omega\nu$ au v. 843).

843 : Les corrections et les accents sont nettement d'une autre main. — Trois points sur $\nu\iota$ dans $\nu\iota\omega\nu$.

845 : peut-être un trait horizontal sur l' α d' $\Lambda\omega\eta\omega\varsigma$.

846 : Trait horizontal sur $\Omega\varsigma$ — point superflu après $\delta\iota\omega\nu$.

847 : ω de $\alpha\omega\theta\iota'$ en surcharge — $\epsilon\alpha\sigma\omega\iota$ est une erreur par $\epsilon\alpha\sigma\epsilon$.

848 : dans $\delta\theta\iota$, l' ω est peut-être en surcharge, les accents sont d'une seconde main.

850 : dans $\omega\iota$, l'esprit est sur ω et l'accent sur ι .

852 : le premier ϵ est en surcharge.

857 : $\omega\iota$: 1. $\omega\theta\iota$.

858 : l'accent grave sur $\delta\iota\alpha$ est incertain et l' α est peut-être même absent.

859 : le scribe, accumulant les erreurs en cette fin de colonne, a omis $\alpha\omega\tau\iota\omega\varsigma$ après $\sigma\pi\alpha\sigma\epsilon\tau\omega\nu$.

L'esprit doux est toujours mis sous la forme de la seconde moitié d'un H (↑); l'esprit rude est tantôt comme le première moitié de H (↑), tantôt comme un angle très aigu dont le sommet est vers le bas (v). L'accent circonflexe est soit un arc de cercle soit un angle légèrement obtus.

Le système d'accentuation ressemble beaucoup à celui du *P. Oxy.* 223. C'est ainsi que l'aigu est aussi sur la première voyelle d'une diptongue et le circonflexe sur les deux (cf. la note pour le vers 839), que seule la pénultième a l'accent grave (sauf au v. 819, il ne s'agit d'ailleurs jamais que de mots dissyllabiques), que les monosyllabes oxytons portent le grave, même s'ils sont suivis d'un enclitique. Ajoutons que dans notre pap., l'accent se met après la marque de quantité (—), quand elle existe; il se met après l'esprit rude et avant l'esprit doux (dans ce dernier cas, peut-être parce que l'esprit

a été ajouté de seconde main, cf. v. 774; 809; 811 et 822; le *P. Oxy.* 223 ignore d'ailleurs l'esprit doux).

A signaler un fragment qui ne saurait être que la fin d'une première ligne d'une colonne et sur lequel on lit : *οι*. Il devait appartenir au vers 860 qui était le premier d'une quatrième colonne et se termine par : *δεκαχιλοι*.

Le papyrus n° 7 a quelques variantes personnelles dont toutefois aucune n'était totalement inconnue.

v. 801 : *τοις σμικρος*. La graphie *σμικρος* est bien connue, mais n'était pas encore attestée dans les mss. homériques où, il est vrai, *μικρος* n'apparaît plus qu'une fois (γ 296).

805. *ευνημεγαροισιν*. Voir plus loin.

814 : le vers est partiellement attesté sous cette forme par une scholie de A (cf. Z 122).

840 : *λαξυτο*. Les scholies des mss. A et T en Θ 389 ont : *Πτολεμαιος ὁ τοῦ Όροάνδου ἐν τῷ περὶ τοῦ Όμηρικοῦ χαρακτῆρος διὰ τοῦ ἦ προφέρεται λάξυτο*.

Ce qui est plus intéressant, c'est la valeur des leçons connues qu'offre notre papyrus. Considérons ce pap. n° 7 et le mss. Genavensis 44 (=Ge), en faisant abstraction des questions d'accentuation et d'omission ou déplacement de vers, et notons d'abord les leçons qui sont expressément données par Nicole⁽¹⁾ et Allen comme étant aussi celles de Ge. La liste est impressionnante :

768 : *ακοντε* — 797 : *τριβετο* : 798 : *απομοργυν* — 811 : *δεδυκεν*.
 813 : *εγγονος* — 815 : *γιγνωσκω* — 818 : *σων* — 821 : *την ουταμεν* —
 827 : *το γε* — 833 : *μαχησεσθαι* — 842 : *εξεναριξεν* — 852 : *ελεσθαι* —
 855 : *δευτερος* — 857 : *ξωννυσκετο; μιτρην*.

Les divergences, en ne tenant pas compte des erreurs de copie existant dans Ge, ne portent que sur des points insignifiants :

771 : *λευσων* (qui peut n'être qu'une graphie). 806 : *καρτερον* (erreur possible de Ge; a d'oit être long; cf. *P. Oxy.* 223 en E 143; 151).
 824 : *γιωσκω* (Ge α *γιγνωσκω* : il y a une erreur dans les notes d'Allen).

⁽¹⁾ *Les scholies genevoises de l'Iliade, II, inf.*

848 ; Ge a $\mu\nu$ au-dessus de la ligne (peut-être d'une autre main); il n'y a pas la place pour $\mu\nu$ dans le pap. et ce serait donc au plus, une quatrième divergence entre Ge et le pap. n° 7.

En revanche, on peut encore considérer le cas où le mutisme des apparats critiques indique que notre papyrus et Ge s'accordent avec la très grande majorité des mss. : ce sont les variantes des v. 764, 772, 774, 778, 790, 799, 800 et 845.

La variante $\epsilon\nu\nu\mu\epsilon\gamma\alpha\rho\iota\sigma\iota\nu$ (v. 805) n'est connue d'aucun manuscrit sauf du seul Ge (pour A 396). Par contre des papyrus connaissent le redoublement du μ dans cette expression. Un papyrus de Strasbourg (31-2 verso — début du IIIe p. s. C.), encore inédit et qui s'accorde assez souvent avec Ge, a $\epsilon\nu\nu\mu\mu$. en A 396. Le pap. Mus. Brit. 128 (1er s. a. C.) a $\mu\mu\epsilon\gamma\alpha\rho\iota\sigma\iota$ en Ω 219, 236, 427 (ALLEN, o. c. p. 73), or il s'accorde plus particulièrement avec la classe o de manuscrits (qui comprend Ge et D, cf. ALLEN, o. c. p. 140). Le pap. Mus. Brit. 107 (1er-IIe siècle p. C.) a $\mu\mu\epsilon\gamma\alpha\rho\iota\sigma\iota$ en Σ 435 (il s'accorde parfois avec Ge; cf. ALLEN p. 67). Tous ces fragments ont donc un air de famille.

Allen, dans sa description des papyrus homériques, signale les ressemblances de chacun d'eux avec une famille donnée de mss. du M. A. (voir le résumé p. 81). Aucun n'offre, et de loin, une telle suite de ressemblances avec un mss. connu : 23 (dont 15 importantes) contre 3 (ou 4), toutes insignifiantes.

Le manuscrit Ge (copié au XIIIe siècle), qui est celui qu'utilisa Henri Estienne (cf. NICOLE, *Les scholies genevoises de l'Iliade*, I, p. ix-x) a donc conservé les leçons d'un texte homérique connu en Égypte romaine au IIe siècle p. C.

Ce résultat est important : il ne signifie pas forcément que les 24 chants du manuscrit remontent à un seul et même exemplaire antérieur au IIe s. p. C. (car nous ne savons pas ce qui s'est passé quand le codex s'est substitué aux volumina) mais que, pour le chant E et sans doute aussi pour un certain nombre de chants voisins, au moins, le mss. Ge mérite de reprendre entièrement sa place parmi les meilleurs mss. de l'*Iliade*.

Les scholiastes ne donnent que peu de renseignements pour les vers 762 à 859 sur les préférences des éditeurs alexandrins. Nous apprenons pourtant qu'aux v. 787, 797, 818, 839 et 857, le pap. n° 7 a des leçons différentes de celles que préférait Aristarque, avec qui il ne s'accorde que pour la

suppression du v. 808 (condamné aussi par le schol. de A, en Δ 390) et peut-être pour λαξυτο (840) si la leçon de Ptolémée, fils d'Oroandes, pouvait être aussi attribuée à Aristarque à l'école de qui Ptolémée appartenait.

Parmi les 38 variantes préférées par Aristarque et connues de nous pour le chant E, Ge en adopte un peu moins de la moitié et ignore les autres, sans avoir pour cela plus d'inclination pour Zénodote. La naissance de notre type de manuscrit ne remonte donc sans doute pas à l'époque même des correcteurs du Musée.

Le leçon *μιτρην* (v. 857) est recommandée par le grammairien Hérodien qui vécut à Rome sous Marc-Aurèle. Le *P. Oxy.* 223 a pour le vers 118 une leçon qui n'est connue, de son côté, que comme celle d'Hérodien. Celui-ci n'aurait-il pas, dans une certaine mesure, présidé à l'élaboration du modèle commun du pap. n° 7⁽¹⁾, du *P. Oxy.* 223 et de Ge? C'est la question que nous croyons devoir poser. Le commentaire qui précède semble donner à cette supposition une assez forte vraisemblance.

n° 8.

Soc. Pap. 213 (V).

Z 226-309.

Hauteur : 13 cm. Bords d'un demi-centimètre. Longeur moyenne des lignes : 13 cm. Marge : 2 à 3 cm. La recto peut être daté de la fin du IIe siècle. Ce pap. qui ressemble en un peu moins posé au *P. Oxy.* 410 doit se placer dans les premières décades du IIIe siècle. Le copiste paraît avoir été bien négligent.

Col. I.

226 εγχεα δ' αλληλων αλεωμ]εθα και δι [ο]μ[[ε]]ιλου·
ωαλλοι μεν γαρ εμοι Τρωες] κλειτοι τ επικουροι·
κτεινειν ον κε Θεος γε ωρη[[ν]] και ωστοι κιχειω·
ωαλλοι δ' αν σοι Αχαιοι εναιρε]μεν διν κε δυνηαι·

⁽¹⁾ La date proposée : fin du IIe siècle, s'accorde fort bien avec cette suggestion.

230 τευχεξ δ' αλληλοις επαμε]ιψομεν οθρα και οίδε
γνωσιν οτι ξεινοι πατρωιο]ι ευχομ[αι]θ' ειναι.
Ως αρα φωνησαντε καθ' ιππ]ων αιξαντε
χειρας τ' αλληλων λαβετην κ]αι φ[ιστ]ωσαντο.
ενθ' αυτε Γλαυκω Κρουιδης].[[υ]]ε εξελετο Ζευς.
235 ος προς Τυδειδην Διομηδεα τευ]χε αμειβε
χρυσεα χαλκειων εκατομβοι εινε]αβοιων.
Εκτωρ δ' ως Σκαιας τε πυλας και πυργο]ν ικανειν
αμφ' αρα μιν Τρωων αλοχοι Θεον η]δε Θυγατ[ε]ρες
ειρομεναι παιδας τε κασιγνητους τε ετας] τε.
240 και ποσιας ο δ' επειτα Θεοις ευχεσθαι αινωγε];
παιδας εξειης πολλησι δε κηδε' ε]φ[ηπτο]
Αλλ' οτε δη Πριαμοι δομου περικαλλε' ικ]ανειν
ξεσηης αιθουσησι τετυγμενον αυτα]ρ ειν αυτωι
πεντηκοντ' εινεσταν Θαλαμοι ξεσηοιο] λιθοιο
245 παιδησιον αλληλων δεδμημενοι ενθ]α [[δ]]ε παιδες
κοιμωντο Πριαμοι παρα μηησηης αλοχοισι
κοιυρων δ' επερωθεν ειναντιοι ενδοθ]εν αυλη[ς
δωδεκ' εσταν τεγεοι Θαλαμοι ξεσηοιο] λι[θ]οιο
παιδησιον αλληλων δεδμημενοι ενθ]α [[δ]]ε γαμβ[ροι
250 κοιμωντο Πριαμοι παρ' αιδοιης α]λοχο[[σηη]]σιν
ενθα οι ηπιοδωρος ειναντιη ηλυθε μ]ατηρ
Λαοδικην εσταγουσα Θυγατρων ειδος αρισ]ην.
εν τ' αρα οι Φυ χειρι επος τ' εφατ' εκ τ' οιομαδ]ε.

Col. II.

τεκνον τιπηε[λιπων πολεμον Θρα]συν ειληλουθας
255 η μαλα δη [[ω]][. . .]ρ. . .σ. δυσ[ωνυμοι νιε]ς Αχαιων.
μαρναμενοι περι αστυ σ[ε] δ ε[νθαδε Θυ]μος αν. αικεν
ελθοντ εξ ακρης πολιο[ς] Διι [χειρας αν]ασχειν.
αλλα μεν' οφρα κε το[ι] με[λι]ηδ[εα οινον] ε[ν]εικω
ως σπεισης Διι κ[αι] αλ[λοις αθανατοισι]

260 πρωτον επε[ιτα] [πρ] κ[αυ]τ[ο]ς οιησεαι αι κε τιησθ[α]
ανδρι δε κεκμ[η]ωτι μεν[ο]ς μεγα οινος αεξει
ως τυνη κεκ[μη]κας [α]μυ[ν]ων σοισιν ετηισιν

265 Την δ απαθ[ειδομενος] τ[ρ]οσεφη κορυθαιολος Εκτωρ.
μη μοι οινον [αειρε] με[λι]θρονα τ[οτ]νια μητερ
μη μ απογ[υιωσης με]νεο[σ] αλκης τε λ]αθωμ[.η]
χερσι δ ανιπ[οι]σ[ιν] [] οινον
αξομαι· ουδε τη εσ[η]ι κελεναιφ[ει] Κρονιωνι
αιμ[α]τι και λυθρωι τεπαγλαγμενον ευ[χετα]ασθα[ι]
αλλα [σ]υ με[ν ω]ρος ηηον Αθηναιης [α]γε[λειη]ς
ερχεο [συν Θυεεστιν αολ]λισσα[.].]σα γεραιας
τεπλον δ' ος τις τοι] χαριεσταλος ηδε μεγ[ιση]ος
εστιν ενι μεγαρ]ω και τοι φιλτατος αυ[τη
τον Θεο Αθηναιης επι γ]ουνασιν η[υκομοιο].
και οι υποσχεσθαι δυον]α[ι]δεκα β[ους επ]ι ηηωι
ηνις ηκεστας ιερευσεμεν]η κ ε[λ].].:::η
ασιν τε και Τρωωι αλοχ[ους και] υηπια τεκ[να
αι κεν Τυδεος ιιον απ]οσχη^η Ιιιου [ε]ιρης
αγριον αιχμητην κ]ρατερον μιη[σ]ηρα φοβοιο.
αλλα συ μεν προς ηηο]ν Αθηναιης [α]γελ[ε]ηις
280 ερχευ εγω δε Π]αριη μετελεψομαι οφρα καλεσσω
αι κ' εθελησ' ειποντο]ς ακουεμεν· ως κε οι αυθι

Col. III.

γαια χανοι· μετα γαρ μιν Ο[πο]λυμπιος ετρ[εφε τημα
Τρωσι τε και Πριαμωι μεγαλ[η]τοι τοιο [τε ταισιν
ει κεινον γε [ε]ιδοιμι κατελθοητ Α[ε]ιδος ε[ισω
φαιην κεν φρεν ατερπου οιξυρος ε[κλελαθεσθαι

285 Ως εφαθ' η δε [δ]ο[λ]ουσα τωτι μεγαρ' αμφ[πολοισι
κ[ε]κλετο;τα[ο]]· δ αρ αολισαν κ[α]τα ασιν γεραια[σ
αυτη δ ει Θαλαμον κατε[ε]ησ[ε]το κηωεν[τα
ενθ' εσαν οι τεπλοι ταμποικιλοι εργα [γυναικων

- 290 Σιδονίων τας αυτος Αλεξανδρος Θεοειδη[ς]
 ηγαγε Σι[.]. δονιηθεν επιπλως ευρεα [τωντον
 τη[ν οδ]ον ην Ελενην τερ ανήγαγεν ε[υπατερειαν
 των εν αειρ[.]. μεινη Εκαθη φερε[.]. δωρο[ν Αθηνη
 ος καλλιστος εην τοι[ι]κιλμα[σι]ν ηδε μεγισ[ησ
 αστηρ δ ως απελαμπεν· ε[κε]ιτο δε νεια[τος αλλων
 βη δ ιεναι [τω]όλλαι δε μετ[εσ]σεύοντο γ[εραιαι
 Αι δ οτε νηον ικανον Αθ[η]ναιης εν [τολει ακρη
 τησι Θυρας [ι] ανέξε Θεαν[ω] κα[λ]ιπαρηος
 Κ]ισσηις αλοχο[η] [.] Αντηνηο[ρος ι]πποδαμ[οιο
 300 την γαρ Τρωες εθηκ[α]ν Α[θηναιη]ς ιερ[ειαν
 ○ αι δ' ολολυγηι τασα[ι] Α[θη]ηνη χειρας αν[εσχον
 [η] δ αρα τ. : πλον ελο[νσα Θεα[η]ω καλλ[ιπαρηος
 [Θη]κ[ε]ν Α[θη]ηνα[ιης επι γου]γασιν η[υκομοιο
 ευχομενη δ ηρα[το Διος κ]ουρηι με[γαλοιο
 τατνι Αθηναιη [ερυσιπηλι] δια Θεαω[ν
 αξον [δ]η εγχος Διομηδ]. ηδε και α[υτον
 τρη[ηνε]α δ[ο]ς τεσειν Σκ]αιων τρη[οπαροιθε ταλαων
 οφρα τοι αυτικα νην δηκοαιδεκα β[ους επι νηω
 ην[ε]ις ηκεσθας ιερευτομεν αι κ ελ[εησης

v. 234. ενα est d'une seconde main. La lettre qui précède ne saurait être lue ρ.

242. Les mss. n'ont pas le ν éphelectystique à ικανε (cf. contra 237).

245. (cf. 249). La leçon τε est inconnue des mss.; quelques-uns ont : γε. Y a-t-il erreur et où réside-t-elle?

250. l. : α]λοχο(ι)σιν.

251. l. μ]ητηρ.

Au-dessus de 254 peut-être le numéro de la colonne?

255. τ[ε]ρογυσι ne se lit pas.

256. La fin est très fautive. αιν en surcharge sur . . σ, ν final sur ι (à moins que ce ne soit l'inverse) — Après αιν lettre inutile et illisible.

257. ει de ανασχειν, en surcharge.

258. L'apostrophe après μεν n'est pas absolument certaine. η de μεληθεα en surcharge.

259. Les traces ne correspondent pas à τατρι, leçon de tous les mss.

263. Au début de la ligne un θ peut-être barré.

264. ε de μητερ en surcharge.

266. Après ανιπτοισιν (ou le τ est peut-être un ω), on n'arrive pas à lire le texte normal du vers.

267. l. *κελαυεθει.*
 268. Le dernier *α* sur un *ε*. l. : *πεπαλαγμενον.*
 272. l. *τοι(πολν) φιλτατος.*
 275. les deux *η* en surcharge. La fin est indéchiffrable; l. : *ελεηση.*
 278. l. *μησιωρα.*
 279. l. *ε* a été barré à tort.
 284. *γε* en surcharge. Point sur l' *ε* barré d' *Aiðos* (?)
 286. *θ* sur *τ*. L'apostrophe après *μεγαρ* ressemble à un accent grave. (cf. v. 258?).
 287. au-dessus de *-κλε-*, un gribouillis illisible. l. : *αολλισ(σ)αν.*
 289. Le premier *ο* de *παμποικιλοι*, en surcharge. l'éd. Budé préfère la var. *παμποικιλα.*
 290. *δον* en surcharge sur *πο.*
 291. *ΙΙ.ΙΙ* en surcharge sur *.ΙΙ..ΙΙτ.*
 294. *η* au-dessus de la ligne et d'une autre main.
 297. L' *αι* d' *Αθηναιης* est peut-être barré. Les deux leçons d'ailleurs sont attestées (!).
 298. *ωιξε* : le *ι* a été ajouté après coup dans la ligne, par une autre main. De même pour le second de *Κισσηις* (v. 299) et le premier d' *ιερειαν* (v. 300).
 302. *ω.πλον* : trace de deux lettres plus un signe au-dessus de la ligne.
 304. *κουρητι;* *ι* adscrit par une deuxième main.
 306. avant *ηδε*, on ne peut lire le *σ* attendu, mais plutôt *ιν* (??).
 307. *ῳδ* très douteux. Le *ι* de *Σκαιων* ressemble à un *γ* (à moins que : *ι*?).
 308. Dans *δυον.*, *αι* en surcharge.
 309. Dans *ιερ.*, *ο* en surcharge.
 Sous la colonne III, traces de traits horizontaux et verticaux formant un vague quadrillage (avec quelque chose d'analogique peut-être sous la colonne précédente).
 Le sens de la coronis qui va du v. 301 au v. 308 nous échappe. Cf. *Aegyptus* 1 (1920), p. 244 sqq. et surtout les productions de la p. 227.

Ce papyrus ne présente pas de variantes intéressantes dans un passage qui n'en a que fort peu d'anciennes. Il convient toutefois de le rapprocher du *pap. Osloensis* n° 7 (publié déjà dans les *Symbolæ Oslenses*, III, p. 20 sq.). Les vers sur lesquels peut porter la comparaison sont les vers 254 à 276. A côté d'erreurs de scribe dans l'un et l'autre, il faut signaler, en plus des signes de ponctuation en 256 (*περι αστυ'*) et 258 (*αλ[λα] μεν'*), le graphie *ηνεις* (v. 275) à rapprocher de notre vers 309 (1re main) et que l'édition considérerait volontiers comme un atticisme (inconnu d'ailleurs dans l'apparat critique d'Allen), et surtout le vers 263. *Την δ απαμειδομενος* *ωροσε[φη* etc. est la leçon du *P. Osl. 7* comme elle est celle du nôtre; elle est inconnue des mss.; l'éditeur des *p. Osl.* (cf. le commentaire dans *Symb. Osl.*, III) la croit tout à fait personnelle au scribe. Il n'en est

évidemment rien et le *P. Osl.* 7 et notre fragment appartiennent à une même famille de papyrus.

Le *P. Osl.* 7, datable du IIIe siècle p. C. et écrit sur le recto, débutait fort probablement par le premier vers de Z (cf. *Symb. Osl.*, III, p. 20); notre pap. n° 8 avec ses 28 vers par colonne devait être précédé de 8 colonnes ($8 \times 28 = 224$ et il débute à 226). *P. Oxy.* VI, 930 nous apprend que « *τὸ Zῆτα* » était l'un des chants étudiés à l'école (cf. COLLART, *Rev. de Phil.*, 1932, p. 230); nous verrions dans notre pap. n° 8 une copie à l'usage scolaire : elle comportait 19 colonnes et, par conséquent, devait mesurer environ 2 m. 50.

N° 9.

Soc. Pap. 216 (V).

Z 316-372.

Hauteur du volumen : 15 cm. 5 Hauteur des colonnes : 12 cm. 5 Longueur moyenne des lignes : 11 cm. Presque pas de marge entre les colonnes. Au dos, restes de trois documents dont l'un est écrit avec les fibres verticales; on peut les dater du IIIe siècle. Le verso (?) qui contient les deux colonnes de Z a du être écrit à la fin du IIIe siècle si ce n'est au début du IVe siècle, d'une main assez rapide.

Col. I.

οι οι εποιησαν Θαλαμον] και δωμα και αυλην
 εγγυ]θ[ι τ]ε Π[ριαμοι και Εκτ]ορος εν τολει ακρηι
 ενθ' Εκ]τωρ ε[ισηλθε] Δ[ι] φιλ]ος εν δ αρα χειρι
 εγ]χος [ε]χ ε[νδεκαπηχυ παρ]οιθε δε λαμπετο δου[ρος
 αιχ]μη χ[αλκειη] τ[ε]ρ[ι δε] χ[ρυσε]ος θεε πορκης·
 320 το]ν δ ευρ [ε]ν Θαλαμω [τ]ερικαλλεα τε[υ]χε επον[τα
 α]σπιδα και Θωρηκα κα[ι] αγκυλα τοξ αθοωντα
 Α]ργειην Ελευη με[τ] αρ[α] δμωησι γυναιξιν
 ησιο και αμφιπολοι[.].[.]κλυτα εργα κελευεν

325 τον δ Εκτωρ νεικε[σ]σεν [ι]δων αισχροις επεεσι
δαιμονι ου μεν καλα χ[ο]λον τονδ εινθεο [Θυμω
λαοι μεν φθινυθουσι τωρ[ι] τοιολιν αιπυ τε τειχ[ος
μαρναμενοι σρο δ εινεκ αυτη τε τοιολεμος [τε
αστιν τοδ' αμφιδεδηα σ[υ] δ αν μαχεσαιο και α[λλω
ει τινα του μεθιεντα [σ] ιδοισ σιν[τ]ερου τοιολε[μοιο
αλλ ανα μη ταχα ασ[τ]υ ωυρος δηιοιο Θερη[ται
Τον δ αυτε τροσεειπεν Αλεξανδρος Θ[ε]οε[ιδης
Εκτορ επει μ[ε] κ[α]τ αι[σ]αν ενεικεσ[α]ς ουδ υ[περ αισαν
τουνεκα τοι] ερε[ω σ]υ δε συνθεο και μ[ε]ν α[κουσον
335 ου τοι εγω Τρωων] τοσσον χολωι ουδ[ε] νεμε[σσι
ημην εν Θαλαμ]ω[ι] εθελον δ αχει[τραπεσθαι
νυν δε με ταρειπο]υσ αλοχος μαλακ[οις επεεσσι]ν
ωρμησ' ει τοιολεμον δο]κεει δε μοι αδε κα[ι αυτω
λωιον εσεσθαι νικη δ]επαμειμεται α[νδρας
αλλ' αγε νυν επιμειν]ον Αρηικ τευχεα [δυω
η ιθ' εγω δε μετειμι κι]χησεσθαι δε σ [ο]ιω
Ως φατο τον δ' ου τι τροσ]εφη κορυθαι[ολος Ε]κ[τωρ
τον δ' Ελευη μυθοισι] τροσηνδα [μειλιχιοισι
δαερ εμειο κυνος κακ]ομηχανου ο[κρυοεσσης
κθ

Col. II.

345 ως μ οφε[λ]ηματι τω οτε με τρωτον τεκε μήτηρ
οιχεσθαι τρ[ροφερουσα κακη ανεμοιο Θυελλα
εις ορος η ει[σ] κ[υμα τολυθλοισσοι Θαλασσης
εινθα με κυμ α[ποερσε ταρος ταδε εργα γενεσθαι
ανταρ επει τα[δε γ' αδε θεοι κακα τεκμηραντο
350 ανδρος επειτ[ωφελλον αμεινονος ειναι ακοιτις
ος ηδη νεμεσ[ιν τε και αισχεα τολλ' ανθρωπων
τουτωι δ ουτ αρ[νυν Φρενες εμπεδοι ουτ' αρ' οπισσω
εσσονται τω κ[αι μιν επαυρησεσθαι οιω
αλλ αγε νυν ε[ισελθε και ερεο τωδ' επι διφρω

355 δαερ' επει σε μ[αλιστα τονος φρενας αμφιβεβηκεν
εινεκ εμειο κ[υνος και Αλεξανδρου εινεκ' ατης
οισιν επι Ζευς[Θηκε κακον μορον ως και οπισσω
ανθρωποισι τ[ελωμεθ' αοιδιμοι εστομενοισι
Την δημειε[ετ' επειτα μεγας κορυθαιολος Εκτωρ
360 μη με καθιδ[Ελευη φιλεουσα τερ ουδε με τεισεις
ηδη γαρ μοι [θυμος επεσσυται οφρ' επαμυνω
Τρωεσσ' οι με[γ' εμειο τωθην απεοντος εχουσιν
αλλα συ γ' ορη[υθι τουτον επειγεσθω δε και αυτος
ως κεν εμ' εν[τοσθεν τωλιος καταμαρψη εοντα
365 και γαρ εγ[ω]ν ο[ικον δε ελευσομαι οφρα ιδωμαι
οικηας αλοχ[ον τε φιλην και νηπιον υιον
ου γαρ ετ' οιδ' ε[ι σφιν υποτροπος ιζομαι ανθισ
η ηδη μ' υπο[χερσι Θεοι δαμοωσιν Αχαιων
Ως αρα φωνη[σας απεβη κορυθαιολος Εκτωρ
370 αιψι δ επειτ ι[κανε δομους ευ ναιεταοντας
ουδ ευρ' Ανδρομαχην λευκαλενον εν μεγαροισιν
αλλ' η γε ξυν[τωιδι και αμφιπολω ευπεπλω

v. 323. l. : Αργειη δ Ελευη. Cette expression se retrouve plus fréquemment à l'accusatif; d'où l'erreur.

324. il ne reste que la place pour 4 lettres. l. : αμφιπολοι(σι)[π]ε[ρι]κλυτα?

325. trace d'un tréma sur ιδων.

329. l. αμφιδεδησ.

337. le premier α de μαλανοις en surcharge sur un σ.

339. le scribe a confondu μ et Ε. Il est curieux de constater le même genre d'erreur dans un mot très proche du pap. n° 8 (Z 263).

340. dans Αρηια, le ρ est particulièrement douteux, mais il n'y a pas de variante possible.

355. après δαερ, une sorte d'accent aigu, probablement un signe de ponctuation comme dans le pap. n° 6 (E 450; 452; 457).

360. le ξ de κατιξ peut-être en surcharge.

368. L'apostrophe est douteuse.

370. l. επειθ.

372. ξυν : le ξ sur un σ.

La première colonne a 29 lignes (d'où $\overline{x\theta}$ en bas); la seconde 28. Les colonnes précédentes avaient probablement presque toutes 29 lignes et étaient

au nombre de 11. Tout le chant Z aurait occupé un rouleau d'environ 2 m. 30 de longueur.

Peu de variantes à signaler sauf *ov γαρ ετ' οιδ'* (v. 367, cf. le mss. Ge).

Si l'on considère les pap. n° 6, 8 et 9, on constate qu'ils sont du même siècle (réserve faite des difficultés de datation), qu'ils sont sur des versos de document, que chacun des volumina semble bien avoir commencé par le premier vers du chant auquel appartient le fragment et que (sauf la 1re colonne du pap. n° 8) les colonnes sont uniformément de 28 lignes. Or tous ces papyrus de la Société de Papyrologie font partie d'un même lot acheté chez un marchand. Le nombre des origines possibles est très restreint; autrement dit, il est *a priori* tout à fait vraisemblable que plusieurs papyrus de cet ensemble viennent d'une même localité. Dans ces conditions, ces trois papyrus doivent avoir même origine et sans doute aussi sont-ils de la même époque qui serait un peu postérieure au milieu du IIIe siècle. Ils étaient destinés probablement à l'usage scolaire et représentent une sorte d'«édition locale» plus ou moins commercialisée et «standardisée».

N° 10.

I. F. A. O. n° 312 (R). H 65-86.

Trouvé à Oxyrhynchus. Fragment d'une colonne. Grande écriture plutôt maladroite, rappelant le *P. Oxy.* 209, daté du début du IVe siècle par les éditeurs. Nous n'oserions toutefois descendre aussi bas pour le pap. n° 10 qui par certains caractères fait songer au début du Haut Empire.

65 τοιας αρα στιχες ειατ' Αχα]ιων τε [Τρωων τε
εν τεδιω Εκτωρ δε μετ' α]μφοτεροισιν[εειπε
κεκλυτε μεν Τρωες και ε]υκυνημειδ[ες Αχαιοι
οφρ' ειπω τα με θυμος ενι σ]ηθεσσι κε[λευει
ορκια μεν Κρονιδης]υψιζυγος ουκ ε[τελεσσει
70 αλλα κακα φρονεω]ν τεχμαιρεται[αμφοτεροισιν
εις ο κεν η υμεις Τρο]ιην [ευ]πυρογον ελη[τε

η αυτοι ταρα υησ]! [δ]αμειετε τοι[τοποροισιν
 υμιν δ' εν γαρ εασιν] αρι[σ]τηες Παν[αχαιων
 των υνν ον τιν]α [θυ]μοις εμοι μ[αχεσασθαι ανωγει
 75 δευρ' ιτω εκ ταντ]ων αρομοις εμι[εναι Εκτορι διω
 αδε δε μυθεομαι] Ζευς δ αμμ επι[μαρτυρος εσιω
 ει μεν κεν εμε κε]ινος εληι τανα[ηκει χαλκω
 τευχεα συλησας] Φερετω ροιλας ε[πι υηας
 σωμα δε οικαδ' ε]μον δομεναι τ[αλιν οφρα τυρος με
 80 Τρωες και Τρωω]ν αλοχοι λελαχω[σι Θανοντα
 ει δε κ'εγω τον ελ]ωι δωι δε μοι ευχ[ος Απολλων
 τευχεα συλησας] οισω ποτι Ιλιον ι[ρην
 και κρεμοω πο]τι υηον Απολλωνος [εκατοιο
 τον δε υεκυν επ]ι υηας ευσσελ[μους αποδωσω
 85 οφρα ε ταρχυσω]σι καρη κομοω[ν]τ[ες Αχαιοι
 σημα τε οι χευωσι]ν επι φλατει Ελλ[ησποντω

v. 67. l. : ευκρημιδες.

81. le *i* ajouté à ελω par une autre main ne s'explique guère que par quelque grossière confusion avec un suffixe d'optatif, appelé par la forme δωη.

Ce fragment a le texte de la vulgate (71 : ελητε - 72 : δαμειετε - 82 : ποτι); La leçon δωη (81) se retrouve dans trois bons mss. (A, B et D) et sous la forme δωη dans le Ge. Sur cet optatif qui n'apparaîtrait qu'avec la lettre d'Aristée, cf. la *Grammaire* de MAYSER 1, 2 (2e éd.) p. 88.

N° 11.

Soc. Pap. 212 (R). H 283-298 et 313-343.

Hauteur du volumen : 23 cm. Hauteur d'une colonne : 17 cm. Longueur moyenne de la ligne : 12-13 cm. Marge de 3-4 cm. Il reste peu de la 1re colonne qui devait avoir aussi 31 lignes L'écriture est du IIIe siècle et ressemble beaucoup à celle du *P. Ryl.* 542 (cf. pl. ix) qui contient E 473-95 (cf. encore Schubart 93).

Col. I.

283	Τελ]αμω[ν]ιος Αἰας	puis 2 lignes manquantes
286	α]ν ουτος·	
	Εκτ]ωρ·	
	βιην τ]ε	
	εσσ[ι	
	δηιοτητο]ς	
291	δαι]μων	puis 2 lignes manquantes.
294	Αχαι]ους	puis 3 lignes manquantes.
298	αγω]να	puis 14 lignes manquantes.

Col. II.

313	Οι δ' οτ]ε δῃ κλισι[ησιν εν Λτρειδαο γενοντο
	Τοισι [δε βουν ιερευσεν αναξ αιδρων Αγαμεμνων
315	αρσενα τενταετη[ρον υπερμενει Κρονιων
	τον δερον αμφι θ επον[και μιν διεχεναν απαντα
	μιστυλαν τ αρ επισταμ[ενως τειραν τ' οβελοισιν
>	ωπτησαν τε τεριφραδεως ερ[υσαντο τε ταντα
	αυταρ επει τανσαντο τονου τε[τυκοντο τε δαιτα
320	δαινυντ ουδε τι θυμος εδεμετο δαιτος ε[ι]σ[ης
	νώτοισιν δ Αιαντα διην[εκεε]στι γεραιρεν
	ηρως Ατρειδης ευρυ κρειων Αγαμεμνων
	αυταρ επει τωσιος και εδητυος εξ ερον εντο
	τοις ο γερων τα[μπρωτος] υφαιμειν ηρχετο [μητιν
325	Νεσιωρ ου και τροσθεν α[ριση φαινετο βουλη
	ο σφιν ευθρονεων αγο[ρησατο και μετεειπεν
	Ατρειδη τε και αλλο[ι] αριστη[εις Παναχαιων
>	τολλοι γαρ τεθνασι καρη κ[ομωντες Αχαιοι
	των ιυν αιμα κελαιινον [ευρροον αμφι Σκαμανδρον

330 εσκέδαστ οξυς Αρης· ψυχαι δ [Αιδος δε κατηλθον
τω σε χρη τολεμον μεν αμ ηοι ταυσα[ι Αχαιων
>—] αυτοι δ αγρομ[ε]υ[οι] κυκλησομεν ενθαδ[ε νεκρους
βουσι και ημιονοισιν]. αταρ [κατακειομεν αυτους
[τυτθον απο τρο νεων ως κ'οστεα ταισιν εκαστος
οικαδ' αγη οτ' αν αυτε] νεωμεθα τα[τ]ρ[ιδα γαιαν
τυμβον δ αμφι τυρην ενα χενομεν εξαγαγοντε[ς
> ακριτον εν τεδιω. τετερι δ αυτον δειμομεν ωκ[α
τυρ]γους υψηλους ειλαρ νηων τε και αυτων
> εν δ ουτο[ι]σι τυλας τοιη[σο]μεν εν αραρυ[α]ς
340 οφρα δι αυτων ιππηλα[σιη οδος ειη
εκτοσθεν δε βαθειαν ορυξομεν εγγυθι ταθρον
η χ ιππον και λαον ερυκακε[ι] αμφισ εουσα
μη τωτ επιβρισηι τολεμος Τρωων αγερω[χων

v. 294. lire peut-être quand même Αχαιοις.

v. 317. l. μιστυλλον.

339. la première lettre est très grande. l. : αυτοισι — le premier αρ de αραρυας en surcharge sur γι.

Deux fragments du même papyrus ont respectivement μεν et ον.

Les leçons sont celles de la majorité des mss., sauf au v. 337 qu'Allen donne comme suit : ακριτον εκ τεδιου. τοτι δ αυτον δειμομεν ωκα, avec les variantes : εν τεδιω; τροτι/τετερι (cf. H 436). La forme τετερι est surprenante et on ne saisit pas comment elle a pu subsister dans un pap. qui, autrement, est très soigneusement écrit. La diplé en marge renvoyait à un commentaire qui portait sans doute sur ce point.

La papyrus a un certain nombre de diplés encore visibles. Aux vers 328 et 339 elles concordent avec celles du mss. A; celles des v. 318, 336, 337, 341 lui semblent personnelles ainsi que le signe ressemblant à une diplé prolongée à droite par un T horizontal qui est à la hauteur de 332 (peut-être une diplé obelismené).

Le volumen avait fort probablement 10 colonnes de 31 vers chacune avant le vers 313. L'ensemble du chant H (soit 15 colonnes) devait mesurer près de 2 m. 50.

N° 12.

Soc. Pap. 263 (R).

Θ 150-162.

Fragment d'une écriture proche de Schubart 83-5 et 89, datant par conséquent de la fin du IIe siècle ou du début du IIIe.

150 *ως τωτ' απειλησει τοτε μ]οις χάνοι ευ[ρεια χθων*
Τον δ' ημειβετ' επειτα γερ]ηνιος ιπποτ[α Νεσιωρ
ω μοι Τυδεος υιε δαιφρο]υος δίον εει[πει
ει τερ γαρ σ' Εκτωρ γε κακ]ον και ανα[λκιδα φησει
αλλ' ου τεισονται Τρωες κα]; Δαρδανιω[νει
και Τρωων αλοχοι μεγαθυ]μων ασπισια[ων
ταων εν κονιησι βαλες Θαλε]ρους ταρακοιτα[ς
Ως αρα φωνησας φυγαδε τρ]απε μωνυχα[ς ιππους
αντις αν' ιαχμον επι δε Τρ]ωες τε και [Εκτωρ
ηχη Θεσπεσιη βελεα στο]υοευτα χεο[ντο
τω δ' επι μακρον αυσε μεγα]ς κορυθαιολ[ος Εκτωρ
Τυδειδη τερι μεν σε τιον Δα]ναοι ταχυπ[ωλοι
εδρη τε κρεασιν τε ιδε ταλειοι]ς δεπα[εσσι

v. 152. Noter l'accentuation fautive d' *οἶον* comparé au texte de la vulgate. Le haut de la hache verticale du demi Η disparaît dans le signe de l'esprit rude.

N° 13.

Soc. Pap. 245 (V).

Θ 362-399.

C'est le dos du papyrus n° 4 (Δ 475-508); nous renvoyons à ce qui a été dit plus haut.

οι]δε [τι των μεμνηται ο οι μαλα τολλακις νιον
τε]ιρο[μενον σωεσκον υπ' Ευρυσθηος αεθλων
ητ]οι ο[μεν κλαιεσκε τρας ουρανον αυταρ εμε Ζευς

365 τῷ επ[αλεξησουσαν απ' οὐρανοθεν ὥροιαλλεν
 ει[γ]αρ εγ[ω ταδε ηδε' ενι φρεσι πευκαλιμησιν
 εὐτε μ[ιν εις Αιδαο πυλαρταο προυπεμψεν
 εξ Ερεβευς α[ξοντα κυνα σινγερου Αιδαο
 ουκ αι[ν] π[ε]εξ[εθυγε Στυγος υδατος αιπα ρεεθρα
 370 ν[υ]ν δ εμε [μεν σινγεει Θετιδος δ εξηνυσε βουλας
 η οι γουνα[.].]τ[ε]κυσσε και ελλαθε χειρι γενειου
 λισσομενη τ[ιμησαι Αχιλληα πτολιπορθον
 εσθαι μαν ο[τ' αν αυτε φιλην γλαυκωπιδα ειπη
 α]λλα συ μεν ν[υν νωιν επεντυε μωνυχας ιππους
 375 ο]φρ οι εγω κατ[αδυσα Διος δομον αιγιοχοιο
 τε]υχ[ε]σιν εσ τ[ολεμον Θωρηξομαι οφρα ιδωμαι
 ει] νωιν Πριαμ[οιο παις κορυθαιολος Εκτωρ
 γη]θησει προφα[νεντε ανα πτολεμοιο γεφυρας
 η τι]ς και Τρωω[ν κορεει κυνας ηδ' οιωνους
 380 δημ]ω και σαρκ[εσσι πεσων επι νησιν Αχαιων
 ος ε]φατ ουδ α[πιθησε θεα λευκωλενος Ηρη
 382 η με]ν εποιχ[ομενη χρυσαμπυκας εντυεν ιππους
 384 αυταρ] Αθηναιη κουρη Δ[ιος αιγιοχοιο
 385 πεπλ]ον μεν κατεχευεν [εανον πατρος επ' ουδει
 ται]κιλ.. αρ αυτη ποιη[σατο και καμε χερσιν
 η δε χ]ιτω[ν'] ενδυσα Διος [νεφεληγερεταο
 τευχ]εσιν εσ πολεμον Θω[ρησσετο δακρυοεντα
 εσ δ'] οχεα φλοι[γ]εα παισι βη[σετο λαξετο δ' εγχος
 390 βριθ]υ μεγα σι[βαρον τω [δαμιησι σιχας ανδρων
 ηρωων τοι]σιν τε κοτεσσ[εται οβριμοπατρη
 Ηρη δ]ε μαστιγι Θωσ επ[εμαιετ' αρ' ιππους
 αυτο]ματ[αι] δε πυλαι μι[κον ουρανου ας εχον Ωραι
 της] επιτετραπται μεγα[σ ουρανος Ουλυμπος τε
 395 ημε]ν αν[α]κλειναι πυκιν[ον νεφος ηδ' επιθειναι
 τη ρα] δι αυταων κεντρην[εκεας εχον ιππους
 Ζευς δ]ε τ[α]τηρ Ιδηθεν επ[ει ιδε χωσατ' αρ' αινως
 Ιριν δ' ατρ]υνε χρυσοπτερ[ον αγγελεουσαν
 βασκ' ιθι Ιρι] ταχια παλιν τρ[επε μηδ' εα αντην

395. 1 : *ανακλιναι.*

399. l. *ταχεια*.

Le v. 383 manque comme dans un certain nombre de mss.; la seule leçon à signaler est: *vaw* (v. 377), recommandée par Zénodote et admise par de nombreux mss.

On ne voit pas ce qui a pu associer dos à dos, dans ce papyrus, un passage du chant Δ et un passage de Θ . Si le premier écrit des deux vit son verso réutilisé parce que le volumen s'était abîmé, cela implique à la fois que ce volumen contenait plus que le chant Δ (qui s'arrête peu après le fragment conservé) et que très probablement le verso n'est pas de la même main que le recto. D'un autre côté il est difficile de croire que le recto puis le verso du reste du volumen ait contenu l'intervalle entre Δ 508 et Θ 366, ce qui supposerait un volumen excessivement long et un nombre variable de lignes par colonne. Ni l'une ni l'autre des hypothèses n'est satisfaisante.

Nº 14.

Soc. Pap. 224 (R).

K 258-281.

Début d'une colonne très mal conservée. Petite écriture rappelant peut-être Schubart 86. IIIe siècle ?

ταυρειτην] αφαλ[ον τε και αλλοφον η τε καταιτυξ
κεκλη]ται ῥυεται [δε καρη Θαλερων αιξηων
Μηριουν]ης δ Οδυστηι δ[ιδου βιου ηδε φαρετρην
και ξιφος] αμφι δε οι κυ[νεην κεφαληφιν εθηκε
[ρινου τωιητην τωλεσιν δ' εντοσθεν μασιν]
[εντετατο σιερεως εκτοσθε δε λευκοι οδοντες]
αργυροδο]υτος νο[σ Θαμεες εχον ενθα και ενθα
ευ και ε]πιστημενω[σ μεσση δ' ενι τιλος αρηρει
την ρα τωτ']. . Ελεων[ος Αμυντορος Ορμενιδαο
εξελετ' Αυ]τολυκος [πυκινον δομον αντιτορησας
Σκανδειαν]δ αρρα δωκ[ε Κυθηριω Αμφιδαμαντι
Αυθιδαμα]ς με δω. [ξεινηιον ειναι

270 αυταρ ο Μη]ρι[ο]υη δ[ωκ]ε[ν ω ταιδι φορηναι
 δε τοτ' Οδυσσ]ηος ταυκα[σεν καρη αμφιτεθεισα
 [Τω δ' επει ουν οπλοισιν ενι δεινοισιν εδυτην]
 βαν ρ']ιεναι λιπετη[ν δε κατ' αυτοθι ταντας αριστους
 [· δεξιον ηκεν ερω[διον εγγυς οδοιο
 275 Παλλ]ας Αθηναιη τοι δ[ουκ ιδον οφθαλμοισιν
 νυ]κτα δι ορφναιην αλ[λα κλαγξαντος ακουσαν
 χαιρ]ε δε τωι ορνιθι Οδ[υσευς ηρατο δ' Αθηνη
 κλυ]θι μοι αι[γ]ιοχ[οιο Διος τεκος η τε μοι αιει
 εν τα]ντεσσι φο[νοισι ταριστασαι ουδε σε ληθω
 κινυ]μενος νυ[ν αυτε μαλιστα με φιλαι Αθηνη
 δος δ]ε τα[λιν ε]πι[νηας ευκλειας αφικεσθαι

v. 259. après κεκληται, signe de ponctuation (cf. E 450; 452; 457 et Z 355 dans nos fragments).

L'esprit rude très grand, d'une autre main.

262. Il en reste des traces indéfinissables. Par contre, 263 et 272 ont complètement disparu.

266. avant Ελεωνος, au lieu de εξ, on lirait plutôt οξ (?).

269. Le scribe a peut-être écrit : με ^{Μο[λω} δωκι[ε] en oubliant de corriger με en δε.

274. 1. τοισι δε δεξιον. ιδε est d'une autre main (ε cursif).

281. Les quatre lettres pointées sont toutes douteuses.

La leçon ορνιθι (277) est connue de certains mss. et d'Eustathe. — μοι (278) semble la leçon de la majorité des mss.

N° 15.

I. F. A. O. 112 (V).

Φ 414-424.

Début d'une colonne. Le recto est de la 1re moitié du 1er siècle. Le verso (à rapprocher de *P. Oxy.* 408 et surtout 410) ne saurait être postérieur de beaucoup à 150 p. C.

414 καλλιπες αυταρ Τρωσιν υπερ]φιαλοισιν αμυνε[ις
 415 οις αρα φωνησασα ταλιν τρ]επεν οσσε φαε[ινω
 τον δ' αγε χειρος ελουσα Διο]ς [θ]υγατηρ Αφρο[διτη
 ταυκνα μαλα σιεναχον]τα μ[ο]γις δ εσαγει[ρετο Θυμον

την δ' ως ουν ενοησε Θε]α λ[ε]υκωλενος [Ηρη
αυτικ' Αθηναιην επεα τω]εροεντα ω[ρ]οσηνδα
420 Ω τωποις αιγιοχοιο Διος τε]κος Ατρυτω[νη
και δ' αυθ' η κυναμυια αγει]ς[ρ]οτο[λ]ο[ι]γον [Αρηα
δηιου εκ τωλεμοιο κατα κ]λονον[αλλα μετελθε
Ως φατ' Αθηναιη δε μετεστ]υτο [χαιρε δε Θυμω
και ρ' επιεισαμενη τροσ σ7]η[θε]α χ[ειρι ταχειη

Ce fragment nous donne quatre leçons *αμυνεις* (414), *τρεπεν* (415), *Διος Θυγατηρ* (416) et *μογις* (417) qui sont toutes celles de la vulgate.

II

ODYSSEÉ.

N° 16.

I. F. A. O. 231 (R).

α 145-155.

Fragment d'une écriture qui rappelle le Schubart 76, tout en étant plus élégante. A dater du 1er siècle p. C., comme plusieurs autres fragments qui suivent.

145 εξειη]ς εξ[οντο κατα κλισμους τε Θρονους τε
τοισι δ]ε κ[ηρυκει μεν υδωρ επι χειρας εχευον
147 σ[ι]τον δε δ[μωκι ταρενηνεον εν κανεοισιν
149 οι]δ[επ'] ονε[ιαθ' ετοιμα τροκειμενα χειρας ιαλλον
150 Α[υ]τ[αρ] επε[ι τωσιος και εδητυος εξ ερον εντο
μι[ησ7ηρες τοισιν μεν ενι φρεσιν αλλα μεμηλει
μολπη τ ορ[χησ7ις τε τα γαρ αναθηματα δαιτος
κηρυξ δ εν [χερσιν κιθαριν τερικαλλεα Θηκε
Φ[ημ]ιω οσ[ρ' ηειδε ταρα μηνησ7ηρσιν αναγκη
155 ητοι ο φορ[μιδων ανεβαλλετο καλον αειδειν

Le vers 148 manque, comme dans certains mss. et dans l'éd. de V. Bérard.

v. 152 : après μολπη τ une sorte d'accent grave qui doit plutôt être l'apostrophe attendue.

P. Gabra.

N° 17.

α 239-246.

Ce fragment écrit sur le recto vient d'Hermoupolis⁽¹⁾. Écriture fine, postérieure à celles de Schubart 78 et 79. IIe siècle.

239 τω κεν οι τυμβον] μεν επ[οιησαν Παναχαιοι
240 ηδε κε και ω ταιδι μ]εγα κλεος [ηρατ' οπισσω
νυν δε μιν ακλειως] Αρπυιαι α[ιηρειψαντο
οιχετ' αισθος απυσθ]ος εμοι Θεοι κακ[
ουδε τι κ]εινον οδυρομεν[ος σ]εναχιζω
οιον επει νυ μοι αλλα] Θεοι κακα κ[ηδε' ετενξαν
245 οσσοι γαρ Νησοισιν ε]πικρατε[ουσιν αρισθοι
Δουλιχιω τε Σαμη τε]κα[ι ν]λ[ηεντι Ζακυνθω

Le scribe s'est fourvoyé au v. 242 et a dû copier la fin du v. 234 ou celle du v. 244. De toutes façons, ce vers sous cette forme n'est pas scandable.

N° 18.

I. F. A. O. 266 (R).

Θ 501-511.

Écriture semblable à celle du papyrus n° 16, en un peu plus ancien. Fin du Ier siècle a. C. ou début du Ier siècle p. C.

501 βαντες απεπλειον τυρ εν κλισιησι βα]λοντες
Αργειοι τοι δ' ηδη αγακλυτον αμφ' Οδυ]σηα
ειατ' ενι Τρωων αγορη κεκαλυμμενοι ιπ]πωι
αυτοι γαρ μιν Τρωες ες ακροπολιν ερυσα]ντο

⁽¹⁾ Nous tenons à remercier ici M. le professeur Sami Gabra qui nous a autorisé à publier ce papyrus.

505 *ως ο μεν εστηκει τοι δ' ακριτα πολλ' αγ[ορευον*
ημενοι αμφ' αυτον τριχα δε σφισι ηνδα]νε βουλη
ηε διαπληξαι κοιλον δορυ υηλει χαλχ]ωι
η κατα πετραων βαλεειν ερυσαντας ε]π ακρας
η' εααν μεγ' αγαλμα Θεων Θελκτηριον ει]ναι
510 *τη περ δη και επειτα τελευτησεσθαι εμε]λλειν.*
αισα γαρ ην απολεσθαι επην πολις αμφικαλ]υψη

v. 508. la var. *ακρας* est bien attestée.

v. 511. Sous les deux dernières lettres une barre verticale qui pourrait appartenir à une lettre de la ligne suivante.

N° 19.

I.F.A.O. 75 (R). *ρ* 331-335 et 356-364.

Début de deux colonnes d'une écriture apparentée à celle de Schubart 75.
 Première moitié du 1er siècle p. C. ?

Col. I.

331 *κειμενον ενθαδε δαιτρος εφιξεσκε] κρεα πολλα*
δαιομενος μησηρσι δαιμον κατα δαι]νυμενοισι
τον κατεθηκε φερων προς Τηλεμαχοιο] τραπεξαν
αντιον ενθα δ' αρ' αυτος εφεξετο τω δ' αρα κ]ηρυξ
335 *μοιραν ελων ετιθει κανεου τ' εκ σιτον αε]ιρας*

Col. II.

356 *Η ρα κ[αι αμφοτερησιν εδεξατο και κατεθηκειν*
αυθι τ[οδων προπαροιθεν αεικελιης επι πηρης
 φ *ησθιε [δ' εως ο τ' αοιδος ειν μεγαροισιν αειδεν*
 > *ευθ [ο] δεδ[ειπνηκειν ο δ' επανετο Θειος αοιδος*

360

μυησίηρ. [. δ' ομαδησαν ανα μεγαρ' αυταρ Αθηνη
αγχι ταρισ? [αμενη Λαερτιαδην Οδυσσα
ωτρ] υν ω[s αν πυρνα κατα μυησίηρας αγειροι
γυνοι] η δ οι[τινες εισιν εναισιμοι οι τ' αθεμιστοι
αλλ' ο] υδ ω[s τιν' εμελλ' απαλεξησειν κακοτητος

v. 358. en marge un signe à interpréter sans doute comme ^P _Φ (*phi rho*). cf. l'*anecdoton Parisinum*, d'après Gardthausen (*Griech. Pal.*, II, p. 412).

359. La diplé se rapporte sûrement à la condamnation des v. 359-364, condamnation reprise par la plupart des modernes.

360. Bien que dans cette écriture σ et ε se ressemblent, on lit sans aucun doute après le ρ un σ , au lieu de $-ε[s]$ attendu.

363. δ , variante à la place de θ' .

N° 20.

I. F. A. O. 311 (R).

v 29-32.

Écriture d'époque romaine, sans qu'on puisse autrement préciser.

329

οππως δη μυησίηρσιν αναιδ]εσι χ[ε]ιρας ε[θησει
μουνος εων τωλεσι σχεδοθεν] δε οι ηλθεν Αθην[η
ουρανοθεν καταβασα δεμας δ' ηικτο] γυν[α]ικ[ι].
σιη δ' αρ' υπερ κεφαλης και μιν προς] μυθ[ον εειπε

Ce fragment contient le v. 31 condamné par certains.

N° 21.

I. F. A. O. 21 (V).

χ 243-274.

Deux colonnes de 16 lignes chacune. Ce texte du chant χ avait peut-être deux vers de moins que les éditions ordinaires. Le recto est encore ptolémaïque (1er siècle a. C.); ce qui confirme la date du texte homérique (proche du pap. n° 18), à savoir : le règne d'Auguste ou de Tibère.

Col. I.

243 Πεισανδρος τε Πολυκτοριδης Πο]λυβος [τε δαιφρων
οι γαρ μησηρων αρετη εσαν ε]ξοχ αρισ[τοι
οσσοι ετ' εξων τερι τε ψυχεων ε]μαχοντο
τους δ' ηδη εδχμασσε βιος και τα]ρφεες ιοι
Τοις δ' Αγελεως μετεειπε επος τ]αντεσσι αιφανσκων
ω φιλοι ηδη σχησει αινηρ οδε χειρας] απτους
και δη οι Μεντωρ μεν εβη κενα ευγ]ματα ειπων
οι δ' οιοι λειπονται επι τρωτησι Θυρ]ηισι
τω νυν μη αμα ταντες εφιετε δ]ουρατα μακρα
αλλ' αγεθ' οι εξ τρωτον ακοντισα]τ αι κε τοθι Ζε[us
δωη Οδυσσηα βλησθαι και κυδος α]ρεσθαι
των δ' αλλων ου κυδος επην ουτος] γε τεσησιν
Ως εφαθ' οι δ' αρα ταντες ακοντισαν] ως εκελευει
ιεμενοι τα δε ταντα ετωσια Θηκ]εν Αθηνη
των αλλος μεν σταθμον ευσταθ]εος μεγαροιο
βεβληκειν αλλος δε Θυρην τακιν]ως αρ[αρι]αν

Col. II.

260 αλ[λου δ' εν τοιχω μελιη τεσε χαλκοβαρεια
αυ[ταρ επει δη δουρατ' αλευαντο μησηρων
τοι[σ' αρα μυθων ηρχε τολυτλας διος Οδυσσευς
Ω φ[ιλοι ηδη μεν κεν εγω ειποιμι και αμμι
μη[ησηρων ες ομιλον ακοντισαι οι μεμαασιν
ημ[εας εξεναριξαι επι τροτεροισι κακοισιν
Ως ε[φαθ' οι δ' αρα ταντες ακοντισαν οξεα δουρα
αντ[α τιτυσκομενοι Δημοπτολεμον μεν Οδυσσευς
Ευρυ[αδην δ' αρα Τηλεμαχος Ελατον δε συβωτης
Πει[σανδρον δ' αρ' επεφνε βοων επιβουκολος αινηρ
ο]μ[μεν επειθ' αμα ταντες οδαξ ελον ασπετον ουδας
μ[ησηρες δ' ανεχωρησαν μεγαροιο μυχον δε

τοι δ [αρ' επηιξαν νεκυων δ' εξ εγχε' ελοντο
Αυτ[ις δε μυησηρες ακοντισαν οξεα δουρα
ιεμ[ενοι τα δε πολλα ετωσια Θηκεν Αθηνη
των] αλλος μεν σταθμον ευσταθεος μεγαροι

v. 255. § très douteux; on lit plutôt θ.

259. les lettres sont plus grandes que dans la colonne précédente.

273. Entre ce vers et le suivant, barre horizontale dans la marge.

Nº 22.

Soc. Pap. 221 (R).

ω 144-150.

Début d'une colonne. Belle onciale, plus fine que celle du pap. n° 11.
II-IIIe siècle.

v. 142. $\eta\lambda\theta\varepsilon\nu$: ν éphelectystique (cf. *P. Ryl.* 53).

142. l'esprit rude a la forme d'un angle droit avec sommet vers le bas.

143. manque aussi dans de nombreux mss. et dans le *Pap. Ryl.* 53.

147. le début dans les éditions est : *ευθ' η φαπος εδειξην υφηνασα* etc. Dans notre pap. *Ιηκει* pourrait être la forme *Ιηκειν* (cf. θ 441) qui, allongeant le syllabe précédente, conserve l'hexamètre.

Négligeant les papyrus de l'*Odyssée* par trop fragmentaires, résumons les indications qui se dégagent de ceux de l'*Iliade*. La destination des papyrus et la valeur des leçons qu'ils contiennent seront les deux points envisagés.

La destination est double : Les n°s 1, 7 et 11 sont des exemplaires de lettrés pour bibliothèques privées ou publiques. Les n°s 6, 8 et 9, écrits sur verso⁽¹⁾ sont des textes scolaires que l'on achetait et non des copies privées, ainsi que très probablement le n° 4 (= 13). Les autres ne sont pas assez caractérisés pour qu'on puisse se prononcer ; on rattacherait toutefois volontiers les n° 5 et 15 (sur verso de documents) au second groupe.

Comme on pouvait s'y attendre, la vulgate s'est bien imposée en Égypte romaine en ce qui concerne le nombre des vers. Les quelques divergences qui se manifestent pourtant sur ce point font partie des caractéristiques des groupes, pour ne pas dire des familles, que nous voyons se former dès ce moment.

Au pap. n° 7 (*Soc. Pap.* 242), ancêtre du Genavensis 44, se rattache le p. Oxy. 223, dont on doit rapprocher le groupe formé par les pap. n°s 6, 8 et 9 ; cet ensemble compte sans doute Oxyrhynchus et l'Arsinoïte (cf. *P. Osl.* 7, proche de notre pap. n° 8) dans son aire de diffusion. A ce groupe s'oppose nettement le pap. n° 3, auquel il est possible de joindre le pap. n° 4 (= 13) et un papyrus Rainer portant le n° 294 dans la liste de M. Collart.

Aussi n'est-il pas interdit d'espérer qu'à l'aide de nouveaux papyrus on ne puisse renforcer le pont jeté entre la vulgate alexandrine et les mss. du M. A ; et ceci permettrait peut-être de préciser l'origine des quatorze familles distinguées par Allen, puisqu'il est certain que, malgré ce dernier qui croit que les familles se sont formées aux ixe-xe siècle (cf. o. c., p. 82), une au moins d'entre elles remonte au IIe siècle p. C.⁽²⁾.

Jacques SCHWARTZ.

Achevé au Caire, le 22 février 1946.

⁽¹⁾ Sur la question des textes sur verso, cf. OLDFATHER, *Greek Literary Texts*, p. 69 sqq.

⁽²⁾ Il faut reconnaître d'ailleurs qu'à la page 81, Allen envisageait cette possibilité, puisqu'il admet que grâce au pap. 13 de sa liste, on peut faire remonter au Ier siècle a. C. l'apparition de quelques traits de la famille à qui est précisément celle à laquelle appartient le manuscrit de Genève !

Ce travail était en cours d'impression, quand nous avons pu identifier le verso du pap. *I. F. A. O.* 326. Il contient B 717-722 et devient donc le n° 3 bis.

717 και Μελιθοιαν εχον και Ολιζων]α τρ.. χεια[ν
των δε Φιλοκτητης ηρχεν τοξω]η εν ειδω[σ
επτα νεων ερεται δεν εκαστη τοξηκον[τα
720 εμβεβασαν τοξων εν ειδοτες ιφ]ι μαχεσ[θαι
Αλλ' ο μεν εν ησω κειτο κρατερ']αλγεα το[ασχων
Λημνω εν αγαθεη οθι μιν λιπον ν]ιε[σ Αχαιων

au v. 717, il y a les traces de deux lettres, au lieu de l' *η* attendu; peut-être l'une des lettres était-elle barrée. L'écriture, pour autant qu'on puisse juger sur les rares lettres intactes, est du 1er siècle p. C.

Bulletin de l'Institut français d'Archéologie orientale, t. XLVI, p. 29 à 71.

ERRATA.

Page 46, avant-dernière ligne, *au lieu de* : *a* doit être long, *lire* : *α* doit être long.

Page 46, dernière ligne, *au lieu de* : *Ge α γιγνωσκω*, *lire* : *Ge a γιγνωσκω*.

Page 54, v. 354, *au lieu de* : *ερπο*, *lire* : *εξεο*.

Page 62, v. 269, *au lieu de* : *δω^μ*, *lire* : *δω^υ*.

Page 70, dernière ligne, *au lieu de* : la famille à, *lire* : la famille o.

Jacques SCHWARTZ, *Papyrus homériques*.